

REZUMATE

SECȚIA PREISTORIE

Piese din piatră șlefuită folosite ca inventar funerar în cimitirul Hamangia de la Cernavodă -Columbia D. Analiză tipologică și contextuală

Raluca KOGĂLNICEANU, Constantin HAITĂ

Cimitirul Hamangia de la Cernavodă - *Columbia D* (jud. Constanța) este bine cunoscut, printre altele, pentru inventarul bogat al mormintelor. Dacă anterior, în studiul dedicat podoabelor, am afirmat că acestea se pare că nu au fost atât de numeroase pe cât s-a lăsat să se înțeleagă în cele publicate de către autorii săpăturilor, în ceea ce privește piesele de piatră șlefuită situația este complet diferită; până în prezent, am identificat aproximativ 150 de piese din această categorie. Prezentarea va dezvolta următoarele subiecte: tipologia pieselor în funcție de mărime și formă, materia primă utilizată, utilizarea și reutilizarea unora dintre artefacte, analogii, localizarea artefactelor în cadrul cimitirului, poziția pieselor în raport cu elementele anatomice ale scheletului, sexul și vârsta defunctului, asocierea pieselor de piatră șlefuită cu alte piese de inventar. În final, prezentarea încearcă să răspundă mai multor întrebări: piesele în discuție au fost unelte sau arme? Cât de locală este materia primă utilizată? Imitație?, Fragmentare?, Miniaturizare? Este acest tip de piese un indicator de gen? Sunt aceste piese de la Cernavodă un indicator cronologic sau social? De asemenea, se va realiza o comparație cu descoperirile de la Durankulak.

Polished stone artifacts as grave goods in the Hamangia cemetery from Cernavodă - Columbia D. Typological and contextual analysis

The Hamangia cemetery from Cernavodă - *Columbia D* (Constanța County, Romania) is well known, among other things, for its rich inventory of grave goods. If previously, in the study of the adornments, we stated that they were not as many as we were led to believe by the publications, when it comes to tools made of polished stone the situation is completely different. We identified almost 150 pieces belonging to this category.

The presentation will be divided into two parts (Part one - a discussion of the analyzed material, Part two - the contextualization of this type of grave good), followed by a discussion of the results.

Punctually, the presentation will follow the following topics: typology of the artifacts according to size and shape raw materials used, the use and reuse of some of the artifacts, analogies, the location of the artifacts inside the cemetery, the position of the tools in relation to the anatomical elements of the skeleton, sex and age of the deceased, association of polished stone tools with other types of grave goods. And the questions discussed in the end are: weapons or tools ? How local is the raw material? Imitation ? Fragmentation ? Miniaturization ? Are these particular artefacts from Cernavodă gendered grave goods ? Are the artefacts chronological and/or social indicators ? Comparison to Durankulak necropolis.

Considerații privind mormintele de subadultți din cimitirul eneolitic de la Sultana-Malu Roșu

Cătălin LAZĂR, Ionela CRĂCIUNESCU,
Mihai FLOREA

Această comunicare va prezenta mormintele de subadultți descoperite în cadrul cimitirului de la Sultana-Malu Roșu, România (cca. 5000-4000 BC). Această practică funerară, reflectată, implicit (prin

intermediul obiectelor de inventar funerar sau prin alte elemente - poziția corpurilor sau poziționarea în cadrul zonei funerare a respectivelor morminte -, potențiala semnificație simbolică a subadulților și relațiile acestei categorii cu familia sau grupul social. Fiecare dintre aceste caracteristici este o posibilă reprezentare activă a unor tratamente special aplicate categoriei subadulților și poate fi interpretată ca un mesaj cu privire nu atât la identitatea individuală, ci, mult mai probabil, la identitatea colectivă a familiei sau comunității. Astfel, persoana decedată din această categorie prezintă o identitate „artificial”, creată de către adulți. Vom discuta despre mormintele de subadulți din punct de vedere al potențialului lor simbolic și poziția lor în societate și, de asemenea, la nivel de localizare geo-spațială a acestor morminte în zona cimitirului.

Această prezentare este susținută în cadrul proiectului PN-II-ID-PCE-2011-3-1015, finanțat de CNCS - UEFISCDI (C. Lazăr, M. Florea) și MINERVA - POSDRU/159/1.5/S/137832 (I. Crăciunescu).

Considerations about subadult burials from Eneolithic cemetery at Sultana-Malu Roșu

This paper focuses on the Eneolithic subadult burials discovered in the Sultana-Malu Rosu cemetery, Romania (cca. 5000-4000 BC). These burial practices may implicitly reflect (through grave goods or other features such as body treatment and position within the funerary area), the potential symbolic significance of subadults and their connection to the family or social groups. Each of these characteristics is a possible active representation of special treatment applied to subadult category and could be carefully understood as a message regarding not so much the individual identity, but more likely the collective identity of the family or community. Thus, the deceased from this category show an “artificial” identity, created by the adults. We will discuss the subadults graves from the viewpoint of their symbolic potential and their position within the society, but also at level of geo-spatial location of these graves in the area of the cemetery.

This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 (C. Lazăr, M. Florea) and "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (I. Crăciunescu).

Obiectele de metal din așezarea eneolitică de tip tell de la Sultana-Malu Roșu. Aspecte morfologice și context social

Adelina DARIE, Gheorghe NICULESCU,
Migdonia GEORGESCU, Cătălin LAZĂR

Așezarea eneolitică de tip tell de la Sultana-Malu Roșu reprezintă una dintre cele mai remarcabile așezări aparținând complexului cultural Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI (4500-3900 cal. BC). Acest fapt se datorează și descoperirilor de metal: cupru și aur (ex. tezaurul de aur de la Sultana-Malu Roșu).

Studiul se va baza pe atributele morfologico-funcționale, paralel cu precizarea contextului arheologic (ex. locuințe), analizele tehnologice ale artefactelor. De asemenea, vor fi prezentate analizele efectuate cu un spectrometru portabil cu fluorescență de raze X.

Obiectele de metal descoperite în așezarea eneolitică de tip tell de la Sultana-Malu Roșu vor fi incluse într-un cadru social mai larg, arealul Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI, urmărind asemănările și deosebirile între piesele de metal identificate la nivelul comunităților contemporane Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI din zona Balcanilor.

Artefactele de metal (cupru și aur) au dobândit anumite semnificații simbolice, în strânsă legătură cu aspectele sociale, economice, artistice ale vieții comunităților preistorice.

Această prezentare se derulează în cadrul programului Parteneriate în domenii prioritare - PN II, derulat cu sprijinul MEN - UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

*The metal objects from the Eneolithic settlement of Sultana-Malu Roșu.
Aspects regarding morphological characteristics with social context*

The tell settlement from Sultana - Malu Roșu stands out as one of the richest and spectacular settlements from the Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI cultural complex (ca. 4500-3900 cal BC), partially because of the discovery of metal objects. During the excavations, several copper and gold objects were discovered.

The richness of the archaeological inventory, especially the gold treasure, can lead to the specificity of this site. This study focuses on the morphological, functional attributes, the technological analysis of the artefacts, and the results will be integrated in the archaeological context (e.g. houses, pits, rubbish areas, etc.) in order to identify the socio-economical meanings of the metal objects. Also, the XRF analysis performed on these artefacts will be discussed and integrated with the other data, in order to achieve additional information (e.g. raw material sources). Furthermore, in order to determine the impact of the metal artefacts to the past humans we will make a general review of the metal finds from the Kodjadermen- Gumelnița-Karanovo VI contemporary communities in the Balkans.

Taking into account the particular properties of these metal objects (at morphological, technological, aesthetical and visual levels), certainly they develop different symbolic meanings to those past people. Most probably these meanings are related to the social, artistic, religious, ideological and economical aspects of the life cycle of the prehistoric communities.

This work was performed through the Partnerships in Priority Areas Program - PN II, developed with the support of MEN - UEFISCDI, project no. 338/2014.

Mărgelele eneolitice din cadrul necropolei de la Sultana-Malu Roșu

Roxana SANDU, Monica MĂRGĂRIT,
Valentin RADU, Cătălin LAZĂR

Podoabele reprezintă o categorie importantă din cadrul materialului de inventar funerar, deoarece acestea au potențialul de a oferi informații despre stratificarea socială întâlnită în cadrul necropolei de la Sultana-Malu Roșu și despre depunerile din morminte și ritualul aferent. Un alt set de informații importante sunt categoriile de mărgele descoperite, modul în care aceste podoabe erau combinate și purtate, fără a uita de preferințele pentru anumite materiale utilizate pentru confecționare acestora (*Spondylus*, *Dentalium* și *Lithoglyphus*, malahit, hematit, os, marmură etc.). Ca metodologie de lucru, au fost utilizate comparații între materialele arheologice descoperite în mai multe situri aparținând aceluiași culturi, clasificări generale, analizarea modului de depunere a obiectelor de podoabă în mormânt, analizarea obiectelor în sine pentru observarea urmelor de uzură etc.

Această prezentare a fost realizată în cadrul programului Parteneriate in domenii prioritare - PN II, derulat cu sprijinul MEN - UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

Eneolithic beads from Sultana-Malu Roșu necropolis

Adornments represent an important category in the funerary inventory because they have the means of offering us information about the social hierarchy that appears in the Sultana-Malu Roșu necropolis and even about the graves and the afferent ritual. Some other important information are the discovered beads, if we speak about their way of wearing and the types of beads combined, without forgetting about the preference for specific materials for their crafting (*Spondylus*, *Dentalium* and *Lithoglyphus*, malachite, hematite, bone, marble, etc.). The beads discovered in funerary context were analyzed to see if they present worn patterns in order to find out if they were worn before ritual deposition (during the deceased's life) or if they were made solely for the one purpose of funerary inventory. As working methodology were used comparisons between the archaeological materials found in other sites of the same cultures, general classification, analysis of the way of deposition of the adornment objects in the graves, analysis of the objects themselves in order to see their worn patterns, etc.

This work was performed through the Partnerships in Priority Areas Program - PN II, developed with the support of MEN - UEFISCDI, project no. 338/2014.

Amenajarea spațiului așezării eponime a culturii Gumelnița. Considerații preliminare

Done ȘERBĂNESCU, Olguța ANDRONE

Măgura Gumelnița, așezarea eponimă a celei mai înfloritoare civilizații din Europa din a doua jumătate a mileniului V a. Chr., se află la 3,5 km nord-est de orașul Oltenița. Cercetările arheologice recente au scos în evidență faptul că Măgura, pentru a fi locuită în epoca eneolitică, a fost terasată, fiind amenajate trei trepte pe care s-au construit locuințe. Pe platou erau 1 - 3 șiruri de locuințe așezate circular, iar, în mijlocul lor, există un sanctuar și o piață. Așezarea era fortificată pe toate laturile cu șanț, val și palisadă. O asemenea sistematizare, realizată după un plan prestabilit, este specifică așezărilor protourbane și dovedește că în acea comunitate era o diferențiere socială și avea un conducător care își exercita autoritatea atât asupra celorlalți, cât și asupra comunităților din jur.

Spatial Planning of the settlement Gumelnita. Preliminary considerations

Măgura Gumelnita, which gave the name of the eneolithic civilization flourishing in the Balkan Peninsula and evolving in the second half of the 5th millennium B.C., is located on the Danube Valley, 3,5 km northeast of Oltenita Municipality. Recent archaeological investigations have revealed that Măgura was inhabited in the Neolithic Period and the dwellings of this settlement were built on a three steps terrace. On the plateau were placed 1-3 circular rows of houses and in the central area was a sanctuary and a free space for exchanges. The settlement was fortified on all sides with ditch, wave and stockade. Such systematization performed after a predetermined plan is specific to protourbane settlements and proves that in the community was a social differentiation and was headed by a leader who had authority.

O depresiune geografică, un bazin hidrografic și descoperiri recente aparținând culturii Noua la est de Carpați

Neculai BOLOHAN, Alexandru GAFINCU

Depresiunea Cracău-Bistrița a constituit un foarte bun exemplu pentru ceea ce înseamnă ocuparea, frecventarea și exploatarea unui spațiu din Preistorie până în zilele noastre. Conform discursului arheologic tradițional, comunitățile vechi și-au structurat activitatea în raport cu resursele naturale și rețeaua hidrografică. Aceasta este reprezentată de cursuri de apă de gradul IV, cu un debit mic dar constant, care asigură sursa de apă necesară pentru subzistență dar și umiditatea pentru menținerea florei spontane.

În contribuția de față dorim să prezentăm rezultatele unei investigații de suprafață realizată sub egida ATMA (*Arheologie Teoretică și Metodologie în Arheologie* din cadrul Laboratorului de Arheologie Aplicată și Teoretică, Platforma de Formare și Cercetare Interdisciplinară în Domeniul Arheologiei - *Arheoinvest*, Iași) împreună cu studenții care parcurg modulele de specialitate din domeniul Arheologiei. Această cercetare a extins cunoștințele privind delimitarea vestică a descoperirilor atribuite culturii Noua și a încercat să realizeze un model local de abordare multidisciplinară, cu etape distincte, a unui asemenea bazin hidrografic, aflat între zona pre-alpină și zona Podișului Central Moldovenesc.

A Geographical Depression, a Hydrographic Basin and Recent Discoveries belonging to Noua Culture East of the Carpathians

The Cracău-Bistrița Depression, in the Eastern Moldavian Subcarpathians, represented a very good example of what means the attendance and the exploitation of a territory from Prehistory until our days. According to the traditional archaeological discourse the ancient communities have structured their activities in relation to the natural resources and the water system. In the area under study, this is

represented by the watercourses of the fourth degree, with a small but steady flow, which provides water source for subsistence and humidity for maintaining the wild flora.

In this context, this contribution wants to present the results of a field survey made under ATMA (Theoretical Archaeology and Methodology in Archaeology of the Laboratory of Applied and Theoretical Platform for Interdisciplinary Research and Training in Archaeology, Arheoinvest, Iași) with the students attending the specialized modules in archaeology. This research has extended our knowledge concerning the western delimitation of the Noua culture discoveries and tried to make a local multidisciplinary approach of such a basin, located between the pre-Alpine region and the Central Moldavian Plateau.

**Possible Early Iron Age Sanctuary at the Lower Danube.
The Finds from Satu Nou - Valea lui Voicu (South-Eastern Romania)**

Sorin Cristian AILINCĂI,
Mihai CONSTANTINESCU, Adrian BĂLĂȘESCU

Data on Early Iron Age at Lower Danube have substantially grown richer following the numerous researches in Babadag Culture sites, especially after the '90s. Identified in Dobrudja, eastern Walachia and south-eastern Moldavia, Babadag culture has so far been ascribed over 100 settlements that probably functioned from the end of 11th c. to the first part of 8th c. B.C.

One of the problems raised since the beginning of investigations at Babadag was the lack of information regarding the existence of necropolises. From the '90s, but especially in the past decade, data regarding the treatment of the dead was completed with several outstanding finds, results of complicated deposition/decomposition and manipulation of human bodies in settlements. Thus numerous habitat structures (pits, huts, ditches) containing human bones were found in settlements such as Babadag, Niculițel, Suceveni, Garvăn, Jurilovca - *Orgame* or Bucu. Though several synthetic studies have already been published concerning these finds that many researchers consider atypical, unusual, bizarre or macabre burials, the recent discoveries continue to bring to light new pieces of information confirming the complexity of this special funerary conduct.

Such is the case of the site at Satu Nou-Valea lui Voicu (Oltina, Constanta County), located on a greatly eroded promontory in the immediate proximity of the Danube. Archaeological research in 1982-2002 documented the existence of an important fortified Getae settlement (3rd-1st c. BC). Archaeological deposits exceeded 5 m in depth in the northern plateau and encompassed 9 layers. The remains of a possible Early Iron Age sanctuary ascribed to Babadag culture (9th c. - early 8th c. BC) were partially investigated beneath the Late Iron Age settlement. The complex consisted of several pits and one ditch that followed the western limit of the promontory. Skeletons or parts of human and animal skeletons, along with stones, pottery, etc. were deposited there. Such practices of exposure-decomposition-manipulation or inhumation-exhumation applied to the human body after death are often encountered in Early Iron Age in the Carpathians-Balkans areal and beyond.

Acknowledgements. Research financed through project "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and postdoctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832, project co-financed from the European Social Fund through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013.

Descoperiri arheologice preistorice de la Valea Mărului, jud. Galați

Costin CROITORU, Stănică PANDREA

În această intervenție, autorii prezintă rezultatele cercetărilor arheologice desfășurate în vatra satului Valea Mărului (jud. Galați), în zona din jurul sediului primăriei.

De-a lungul cercetărilor de teren întreprinse în anii precedenți, pe un pinten de terasă ce înaintează înspre Valea Gerului, situat la est de sediul primăriei, au fost descoperite mai multe artefacte datate în a doua epocă a fierului (fragmente ceramice getice și fragmente de amfore elenistice).

În campania de cercetări desfășurate în acest an, au fost identificate mai multe complexe (gropi) cu materiale de la sfârșitul epocii bronzului (cultura Noua - Coslogeni), care erau asociate cu fragmente ceramice hallstatt-iene de tip Babadag.

Despre oglinzile din bronz din dava de la Radovanu, jud. Călărași

Cristian SCHUSTER,
Done ȘERBĂNESCU

Pornind de la descoperirile făcute în *Dava* getică de la Radovanu-*Gorgana a Doua* (tipare de turnat oglinzi și fragmente de oglinzi), se face o incursiune în problematica acestui tip de obiect de podoabă descoperit pe teritoriul ocupat de geto-daci. Sunt amintite cele mai interesante descoperiri, atât unele mai vechi, cât și altele recente. Se fac aprecieri cu privire la locurile de producție, la problema importurilor sau atelierelor locale, la datarea oglinzilor.

Neoliticul timpuriu de la Porțile de Fier între tradiție și inovație

Adina BORONEANȚ, Clive BONSALL

Zona Porților de Fier a fost una dintre cele mai dens locuite în prima jumătate a Holocenului. Cercetările din a doua jumătate a secolului XX au pus în evidență existența unui număr important de situri neolitice timpurii, al căror potențial arheologic a început să fie exploatat doar în ultimii ani. Prezentarea de față își propune să treacă în revistă principalele rezultate obținute în ultima perioadă, atât din punct de vedere al cercetării de teren, cât și al analizelor de laborator, punând aceste rezultate în perspectiva mai largă al unei evoluții culturale regionale.

Boian-Spanțov pottery from Vistireasa 3 (Nanov, Teleorman county). A case study from a hovel-pit

Vasile OPRIȘ, Cristian Eduard ȘTEFAN

During the summer of 2012 rescue excavations were conducted on the route of the express road around the Alexandria city, Teleorman county. One of the researched sites, denoted as Vistireasa 3, contained features dated in several epochs, including some of Eneolithic Period (Boian and Gumelnița Cultures).

Our aim in this paper is to present the results of an analysis performed on a complete assemblage of Boian-Spanțov pottery from this site, discovered in a large pit, most probably a hovel-pit (denoted as Cpl 50). There were not found whole vessels. The entire batch of pottery contained only five complete profiles and beside them other 1314 individual fragments. A first analysis aimed to follow the fragmentation of shards with interesting results regarding the formation process of the archaeological context. Our technological approach (fabric types, tempers used, building methods, surface treatment, decoration types, and firing conditions) is the most consistent part of the study. Based on morphological attributes, attrition traces and soot patches we tried to figure the possible functionality for specific vessels.

Acknowledgements: This research is funded by the "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriș).

Miniature vessels from Șoimuș-La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County. A case study

Cristian Eduard ȘTEFAN

The aim of this presentation is to discuss a group of 150 miniature vessels from the Turdaș settlement from Șoimuș - La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County. The vessels are analysed in terms of their technology, functionality and context in order to establish, as good as possible, the role they played in the Neolithic society. The rescue excavation made at Șoimuș-La Avicola (Ferma 2), on the future A1 Motorway, provided good contexts for the items discussed in this presentation (pits, pit-houses,

dwellings, ovens, etc.). Also, it is worth mentioning that our collection of 150 miniature vessels from Şoimuş-La Avicola (Ferma 2) is one of the largest of this kind known in the Balkan Chalcolithic.

Reprezentări antropomorfe în cultura Hamangia

Valentina VOINEA

Cultura Hamangia se individualizează în lumea *Vechii Europe* îndeosebi prin realizări artistice unice precum *Gânditorul si Femeia șezând*, reprezentând adevăratul brand al civilizației străvechi europene. Indiferent de modalitatea aleasă pentru reprezentarea siluetei umane - amulete de scoică sau marmură, figurine sau vase antropomorfe de lut - artistul a respectat un canon strict, construcția siluetei umane fiind redusă adesea la forme geometrificate. Pe măsura schematizării grafice profilul s-a simplificat, s-a codificat într-o formă abstractă plină de semnificații religioase, cea inițială fiind, în timp, cu greu percepută.

Evoluția tehnologiei ceramicii de la eneoliticul timpuriu la eneoliticul mijlociu în situl de la Sultana-Malu Roșu

Vasile OPRIȘ, Theodor IGNAT, Cătălin LAZĂR

Situl de la Sultana-Malu Roșu este situat pe terasa înaltă a lacului Mostiștea, sudul României, și aparține perioadei eneolitice (cca. 5000-3900 BC). Acesta este format dintr-o așezare plană (eneolitic timpuriu), o așezarea de tip tell (eneolitic mijlociu) și o necropolă comună folosită de ambele comunități.

Scopul acestei prezentări este de a explora opțiunile tehnologice ale olarilor din ambele așezări/comunități și a modului în care aceste alegeri pot reconstrui evoluția socio-economică în timp (aproximativ 1000 de ani). Există mai multe diferențe semnificative între ceramica din ambele așezări (de exemplu, anumite forme și decoruri), dar, din punct de vedere al compoziției pastei, există multe similitudini, care pot indica existența unui proces de evoluție. De asemenea, utilizarea aceleiași spațiu funerar poate fi o dovadă a unor legături directe între aceste comunități. Aparent, pasta ceramicii indică, de asemenea, ipoteza unei continuități, ceea ce poate reflecta faptul că schimbările în cultura materială pot fi o consecință a unui nou context socio-economic. Metodele utilizate pentru a atinge obiectivele constau atât în studii macroscopice pentru ansambluri complete, precum și în analize microscopice, mineralogice și chimice pentru diferite probe.

Această cercetare este finanțată de „MINERVA - Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, cod contract POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriș) și un grant al Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior al Cercetării, Dezvoltării și Inovării, CNCS-UEFISCDI, cod proiecte PN-II-ID-PCE-2011-3-1015. (T. Ignat, C. Lazăr).

Evolution of pottery technology from Early Eneolithic to Middle Eneolithic at Sultana-Malu Roșu site

The Sultana-Malu Roșu site is located on the high terrace of the Mostiștea Lake, Southern Romania, and it belongs to Eneolithic period (cca. 5000-3900 BC). The site consists of a flat settlement (Early Eneolithic), the tell settlement (Middle Eneolithic), and a common cemetery used by both communities.

The aim of this paper is to explore the technological choices of the potters from both settlements/communities and how those choices can reconstruct the socio-economic evolution in time (about 1000 years). There are several significant differences between the pottery from both settlements (e.g. particular shapes and decorations), but when we take a closer look at the fabrics, there are many similarities that can indicate the evolution process. Also, the use of the same funerary space may be a proof that there are direct links between those communities. Apparently, the fabrics of the pottery also indicate the continuity hypothesis, which can reflect that the changes in material culture may be a consequence of a new socio-economical context. We will explore the pottery technology in order to identify the particular (socio-economical) identity of those past people. The methods used to achieve the

goals consist of macroscopic studies for complete assemblages and microscopic, mineralogical and chemical analysis for various samples.

This research is funded by the "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opreș) and a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS - UEFISCDI, project numbers PN-II-ID-PCE- 2011-3-1015 (T. Ignat, C. Lazăr).

**Considerații privind producția ceramicii în cadrul fazelor A2 și B1 ale culturii Gumelnița.
Un studiu de caz asupra așezării de tip tell de la Sultana-Malu Roșu**

Theodor IGNAT , Vasile OPRIȘ, Cătălin LAZĂR

În această comunicare, vom prezenta o serie de observații asupra unui lot de 267 de vase întregi și întregite ce provin din așezarea de tip tell de la Sultana-Malu Roșu, ce aparține complexului cultural Kodjadermen-Gumelnița-Karonovo VI. Vasele provin dintr-o serie de locuințe și reprezintă ansambluri mai mult sau mai puțin complete. Vasele au fost atribuite fazelor culturale A2 și B1, în funcție de contextul stratigrafic al locuințelor în care au fost descoperite. Vom încerca să explorăm schimbările sociale care reies din analiza statistică procentuală în conexiune cu contextul cultural. Mai mult, vom încerca să identificăm impactul socio-economic al producției de ceramică de la Sultana-Malu Roșu. Cu alte cuvinte, vom prezenta cum meșterii olari s-au adaptat la nevoile comunităților lor, proces care, în final, a condus către o specializare nu numai a lor, dar și a altor indivizi din comunitate, către alte tipuri de activitate.

Această prezentare este susținută în cadrul proiectului PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 finanțat de CNCS - UEFISCDI (T. Ignat și C. Lazăr) și MINERVA - POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opreș).

***Considerations about pottery production in A2 and B1 phases of the Gumelnița Culture.
A case study from the tell settlement at Sultana-Malu Roșu***

In this paper, we will present some observation made on a batch of 267 vessels from the tell settlement of Sultana-Malu Roșu that belong to Kodjadermen-Gumelnița-Karonovo VI cultural complex. The vessels in question come from more or less complete assemblages of pots from dwelling type features, attributed to two out of three main important cultural phases of the Gumelnița Culture. We will try to explore the significant social changes that can be revealed by statistical analysis of those pots in connection with archaeological contexts and techno-typological elements. In addition, we will try to identify how the socio-economic changes have influenced the pottery production of those past people. In other words, we will demonstrate that the potters have had to adapt to the needs of their community, which in the end led to a higher degree of specialization, not only for the potters but also for other occupational activities and craftsmen identified in this settlement.

This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 (T. Ignat and C. Lazăr) and "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opreș).

**Ceramica Gumelnița A1 descoperită în tell-urile de la Lișcoteanca și Însurăței
(Valea Călmățuiului, jud. Brăila)**

Stănică PANDREA

În această intervenție, este prezentată, comparativ, ceramica descoperită în nivelurile de locuire Gumelnița A1 din tell-urile de la Lișcoteanca și Însurăței.

În cele mai multe așezări de pe raza localităților Lișcoteanca și Însurăței, situația stratigrafică este tipică așezărilor eneolitice de pe Valea Călmățuiului, unde nivelurile de locuire Boian - Giulești sunt suprapuse de nivelurile de locuire Gumelnița A1. Sunt, însă, două așezări care permit nuanțarea încadrărilor culturale:

a) așezarea Lișcoteanca – Movila Olarului, care începe la nivel cultural – cronologic Gumelnița A1 și nu suprapune un nivel de locuire Boian – Giulești;

b) așezarea Însurăței – Popina II, unde nivelul de locuire Gumelnița A1 suprapune depunerile Boian, dar nu este suprapus de un nivel de locuire Gumelnița A2.

Analiza comparativă a materialelor arheologice Gumelnița A1 și dispunerea lor spațială ne oferă posibilitatea să distingem liniile generale ale evoluției istorice din cele două tell-uri gumelnițene.

Oameni și animale în Mezolitic: industria materiilor dure animale în așezarea de la Icoana (jud. Mehedinți)

Monica MĂRGĂRIT, Adina BORONEANȚ,
Clive BONSALL, Adrian BĂLĂȘESCU

Scopul acestei prezentări este de a reevalua un ansamblu arheologic extrem de interesant, provenind din cercetările arheologice efectuate de Vasile Boroneanț, în perioada 1967-1969. Datările radiocarbon, cuprinse între 8.605 ± 250 B.P. și 7.660 ± 110 BP (6750–6247 cal BC), demonstrează că locuirea a evoluat sincron Mezoliticului timpuriu și târziu. Pentru fabricarea artefactelor aparținând industriei materiilor dure animale, au fost utilizate trei tipuri de materii prime: diafize de oase lungi, coarne de *Cervus elaphus* și canini de *Sus scrofa*. Din oase, au fost confecționate, în special, vârfuri și câteva dălțițe, din corn de cervideu - unelte de tip daltă, iar, din canini - *racloire*. În urma analizei tehnologice, au fost identificate două scheme de exploatare, diametral opuse: în timp ce cornul a fost exploatat în sens transversal, toate suporturile conservând volumul anatomic, osul a fost exploatat în sens longitudinal, predominând suporturile plate. Dintele pare să ocupe o poziție intermediară, fiind identificate ambele tipuri de suporturi, chiar dacă într-un raport inegal. Metodologia utilizată a vizat nu numai identificarea schemelor operatorii folosite pentru producția diferitor categorii tipologice, dar și a modului în care aceste obiecte sunt reintegrate ciclului, de data aceasta ca mijloace de exploatare ale mediului. Lotul analizat este reprezentativ, el putând contribui decisiv la conturarea unui model de exploatare tehnologică a resurselor animale, pentru perioada amintită.

Considerații asupra utilizării speciei *Vitis vinifera* în perioada eneolitică din România

Mihaela GOLEA, Mala STAVRESCU-BEDIVAN, Cătălin LAZĂR

Atracția specii umane pentru struguri și produsele derivate din aceștia, cunoaște o lungă istorie. Descoperirile cu cele mai vechi dovezi de consum provin din perioada neoliticului pre-ceramic din Semiluna Fertilă (mileniile VII-VI B.C.).

Pentru zona nordică a Balcanilor, descoperiri de *Vitis* sp. apar mult mai târziu și nu sunt foarte numeroase. Din perioada eneolitică (cca. 5000-3800 B.C.), din cadrul culturii Cucuteni provin o serie de semințe carbomizate de *Vitis vinifera* din diverse situri arheologice (Poduri de exemplu), ceea ce sugerează utilizarea și consumarea acestei specii. Și pentru cultura Gumelnița au fost descoperite semințe de *Vitis sylvestris* și *Vitis vinifera* în diverse situri din România și Bulgaria (Hârșova, Sultana Malu-Roșu, Căscioarele etc.).

Având în vedere că aceste descoperiri aparțin plantelor culese, implică o consumare secundară a acestor fructe. Se prea poate ca fructele de viță de vie domesticită să fi fost conservate într-un fel sau altul. De asemenea, este posibil ca fructele de *Vitis vinifera* și *Vitis sylvestris* să fi fost consumate direct, fără vreun motiv specific.

Această lucrare a fost realizată în cadrul a două proiecte finanțate de către MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

Consideration about the use of *Vitis vinifera* in the Eneolithic period from Romania

The human attraction for grapes and its products, especially wine, has a long history. The earliest record of consumption of grapes was in the Pre-Pottery Neolithic period in the Fertile Crescent (VII-VI millenniums BC).

In the northern area of the Balkans, evidence for the use of *Vitis* sp. appears much later, and is not very abundant. During the Eneolithic period (ca. 5000-3800 BC), in the Cucuteni Culture the discoveries of charred seeds of *Vitis vinifera* in different sites (e.g. Poduri) suggests that they used and consumed this species. Also, Gumelnița communities used and consumed this plant, as proven by the charred remains of *Vitis sylvestris* and *Vitis vinifera* discovered in different sites from Romania and Bulgaria (e.g. Hârșova, Sultana-Malu Roșu, Cașcioarele, etc.).

Considering the fact that most of the discoveries are remains of gathered plants implies a consumption of these fruits as secondary products to their diet or a pastime activity. It is possible that the fruits of *Vitis vinifera* would have been preserved, but those of *Vitis sylvestris* might have been collected only for direct consumption.

This work was performed through the Partnerships in Priority Areas Program - PN II, developed with the support of MEN - UEFISCDI, project no. 338/2014.

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

Cele mai vechi simboluri creștine. Apariția lor în istorie

Emilian POPESCU

O cercetare asupra celor mai vechi simboluri creștine se dovedește din ce în ce mai necesară, deoarece descoperirile arheologice sunt din ce în ce mai numeroase, dar criteriile lor de fixare cronologică nu sunt întotdeauna îndeplătoare, ori lipsesc cu desăvârșire. Simbolurile creștine (crucea de diferite forme, ancora, peștele, inscripțiile cu caracter simbolic - IXΘΥΣ - și formulări specifice) ar putea aduce o contribuție importantă în acest sens.

Cercetarea de față se concentrează pe perioada primelor două secole și pe partea de început a secolului al treilea, când simbolurile creștine, în special crucea, peștele și ancora, apar ca elemente protectoare și de cult ale oamenilor în viața de familie și în societate. Dovezile în această privință le oferă, pe de o parte, scrierile religioase, pe de alta, descoperirile epigrafice făcute în lumea romană, cu deosebire în catacombele de la Roma. În comunicare, autorul arată, între altele, că afirmația potrivit căreia n-ar exista probe materiale palpabile decorate cu simboluri creștine (descoperiri arheologice și epigrafice), care să contribuie la conturarea vieții creștine în primele două secole, nu corespunde realității. Se aduc, în acest sens, mărturiile necesare.

Jocuri și jucători în *Barbaricum*

Virgil MIHĂILESCU-BÎRLIBA

În necropolele Braniște și Gura Secului, ambele din satul Nemțișor (com. Vânători-Neamț, jud. Neamț) și Târzia (com. Brusturi-Drăgănești, jud. Neamț) au apărut mai multe mici artefacte lenticulare din sticlă și din marmoră, care au fost identificate ca piese folosite în jocurile de noroc (*Spielsteine*).

Exemplare asemănătoare au fost găsite îndeosebi în castrele din Imperiu, mai ales de pe Rhin, dar și din provincia Dacia. Mai mult, astfel de obiecte au fost surprinse și în siturile cercetate din *Barbaricum*, ceea ce confirmă larga răspândire a jocurilor care se întâlnesc în lumea romană.

În afara unor legături, mai extinse decât se admite, între teritoriile din Imperiu cu cele din afara *limes*-ului, descoperirile mai sus-amintite atrag atenția și asupra adoptării unor obiceiuri specifice civilizației romane, care au avut implicații profunde în schimbarea mentalităților din lumea barbară.

Zikidiba - de la Sucidava dobrogeană la Sucidava olteană

Constantin C. PETOLESCU

Cu ocazia luptelor dintre romani și avari (ultimii ani ai secolului al VI-lea), Theophilactus Simocatta (*Istorie*, VII, 13) menționează o localitate *Zikidiba* (neidentificată); este evident o *Sucidava*, care

poate fi cea din Dobrogea, dar și cea din sudul Olteniei (cf. *Sykibida*, menționată de Procopius). Indiferent de identificare, importantă este evoluția de la *dava* la *diva* – cum se întâmplă și cu alte toponime daco-gegetice din Dobrogea (*Mourideva*, *Skedeba*, *Zisnudeva*), dar și de mai departe, din Moesia Superior (*Aiadaba*, *Itadeba*, *Desudeba* etc.) sau chiar Thracia (*Philippopolis*, în graiul populației autohtone, evident, *Pulpudava* – după Iordanes, *Pulpudeva*; mai apoi *Pulpudiva*, care a devenit... Plovdiv !).

Contrar unor păreri mai noi, autorul pledează pentru originea locală a davelor moesice.

Cercetări arheologice preventive la Tomis

Mihai IONESCU, Sorin Marcel COLESNIUC

În urma cercetării arheologice preventive efectuate în punctul *Strada Aristide Karatzali, nr. 7-7A, mun. Constanța*, s-a descoperit, în secțiunea S1, în partea de sud, un zid de piatră, păstrat pe 3-4 asize, datat în perioada romană. Zidul continuă în secțiunea S3, dar este puternic afectat de construcții moderne și de rădăcina unui copac. Materialul arheologic datează din perioada romană și este alcătuit din numeroase fragmente ceramice, descoperite în stratul de umplutură, printre care: mânere de amfore, găhuri și funduri de vase, capace și torți.

În punctul *Str. Orientului, nr. 13, mun. Constanța*, s-a săpat o secțiune de 7,50 x 2,50m. Ajungându-se până la adâncimea de 4,00 m. La suprafață, au fost descoperite resturile unor construcții contemporane, realizate din cărămidă, care erau sprijinite pe un zid antic. La - 0,50 m a apărut un zid datat în perioada romano-bizantină, cu o grosime de aproximativ 0,90 m, al cărui colț (de sud) se afla în interiorul secțiunii. Fundația era construită din blochete de calcar, iar elevația a fost realizată în *opus mixtum* – piatră și cărămidă. Zidul era tencuit pe partea interioară. Subliniem faptul ca zidul a fost parțial afectat de o clădire modernă, a cărei fundație s-a sprijinit, parțial, pe elevația zidului roman. Zidul roman are, în mai multe zone, fisuri semnificative. El este lucrat în *opus mixtum*, cu rânduri alternative de blochete de calcar fasonate și semifasonate și cărămizi; are 0,90 m grosime, iar orientarea edificiului din care a făcut parte era SE-NV. Având în vedere placa de pavaj păstrată *in situ*, la adâncimea de 1,65m, putem avansa ipoteza că aceasta constituia limita dintre fundația și elevația clădirii, în epoca romană târzie. Materialul arheologic, descoperit în stratul de umplutură, constă din: numeroase fragmente ceramice (toarte, găhuri, funduri); două fragmente de sticlă; două fragmente de metal; un fragment din marmură, bine șlefuit, provenind, probabil, de la un ornament. Au apărut și două toarte de amfore ștamplate, dintre care una este de proveniență sinopeană. Cercetarea arheologică s-a oprit la - 4,00 m datorită unor infiltrații de apă, posibil de la pânza freatică sau de la o conductă de apă aflată din apropiere.

O excursiune arheologică la Axiopolis

Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU,
Alexandru MORINTZ

Cercetările arheologice în zona sitului antic Axiopolis/Hinog lângă Cernavodă au rămas, din motive de circumstanță, limitate la cele întreprinse în 1898 și 1899 de P. Polonic și Gr.G. Tocilescu. Nici măcar documentația din aceste campanii nu a fost complet valorificată, după cum s-a putut observa în cursul unei recente evaluări de rutină. Câteva fotografii realizate în cursul unei vizite la Axiopolis în 1907 de arhiepiscopul R. Netzhammer și documentația publicată de C. Schuchardt în 1918, realizată tot în cursul unei vizite pe platoul Cetății, după toate aparențele puțin luate în considerare de arheologi până acum, au fost reevaluate, în scopul clarificării unor neconcordanțe în planurile de ansamblu publicate la începutul secolului trecut. Rezultatele preliminare ale acestor analize și planul de reluare a documentării arheologice a zonei vor fi prezentate, pe scurt, în contribuția de față.

Din cer pe pământ. Fotografia aeriana document și martor

Carmen BEM

Analizarea și interpretarea fotografiilor aeriene necesită o colecție de fotografii, care este în măsură să ofere informații complete și permite interpretări obiective, fără a lăsa loc speculațiilor imagistice.

Ca areal geografic, în studierea evoluției peisajului într-un interval de timp de aproximativ 100 de ani și identificarea gradului de afectare al siturilor arheologice, am considerat că zona Dobrogei Centrale și de Sud întrunește caracteristici complexe pentru demersul propus.

Siturile arheologice au suferit modificări atât sub acțiunea factorilor antropici (exploatarea resurselor, terasări, construcția de drumuri, urbanizarea excesivă etc.), cât și a factorilor naturali (alunecări de teren, inundații etc.). O parte dintre siturile arheologice din această zonă nu au fost identificate în timp și prin distrugerea lor (parțială sau totală) s-au provocat pagube irecuperabile pentru patrimoniul arheologic.

Sursele utilizate pentru studiul propus au fost fotografiile aeriene verticale, realizate în timpul celor două războaie mondiale de către Armata Aeriană Germană, fotografiile din arhiva I.G.F.C.O.T., fotografiile oblice achiziționate în cadrul unor proiecte europene, imagini satelitare și surse cartografice din secolele XIX și XX.

„Cercetarea aeriană” poate permite identificarea și documentarea unor situri înainte de distrugerea lor și, de asemenea, poate contribui la recuperarea unor informații care nu au fost valorificate la timp, completând, astfel, harta descoperirilor arheologice.

Amfore elenistice descoperite în punctul Zimbru (Sălcioara, jud. Tulcea)

Natalia MATEEVICI, Mihaela IACOB, Dorel PARASCHIV

În vara anului 2014, au fost efectuate cercetări arheologice preventive, prilejuite de construirea a două pensiuni pe malul lacului Razelm în punctul „Zimbru”, comuna Jurilovca. Punctul e situat la cca. 1,5 km NV de localitatea Sălcioara și la 5-6 km N de cetatea Orgame/Argamum. Cercetările de suprafață din zonă au dus la identificarea unor materiale arheologice din perioade diferite (din eneolitic până în evul mediu timpuriu). După concentrația artefactelor, considerăm că cele mai multe dintre așezări erau situate pe platoul de la vest de lac, zonă cultivată, în prezent, cu viță de vie.

În 2010 au fost cercetate două morminte și câteva gropi menajere de către Vasilica Lungu și Alexandre Baralis, după o excavare mecanică realizată până la steril, în zonele în care urmează să fie amplasate pensiunile. La acestea se adaugă trei sondaje (fiecare de 5 x 2 m), suprafața cercetată fiind de cca. 400 mp.

În anul 2014, au fost trasate cinci secțiuni, cu o suprafață totală de aproape 300 mp. și s-au cercetat opt gropi menajere, bogate în materiale elenistice (în special amfore) și fragmente de vase getice. Dintre multiplele fragmente de amfore grecești, au fost identificate circa 20 de fragmente profilate, care au permis nu numai atribuirea lor anumitor centre producătoare grecești - Chios, Samos, Thasos, Heraclea Pontica, Sinope etc. -, dar și datarea lor și a complexelor respective. Laolaltă cu piesele menționate, amintim și trei ștampile de amfore - două de Sinope și Thasos aplicate pe toate și una Heraclea Pontica aplicată pe gât. Datarea întregului lot de piese amforice de la Zimbru se încadrează între al III-lea sfert al sec. VI și începutul sec. III a. Chr.

Histria. Sector Sud. Campaniile arheologice 2014-2015

Mircea DĂBÎCA

Din anul 2010, *obiectivul principal* al cercetării arheologice în Sectorul Sud de la Histria este acela de a pune în evidență, atât din punct de vedere științific, dar și muzeistic, orașul roman timpuriu de la Histria, mai puțin cunoscut și cercetat în economia investigațiilor arheologice de pe acest sit.

În comunicarea de față, sunt prezentate principalele rezultate ale cercetării arheologice din Sectorul Sud de la Histria, mai exact, din anii 2014 și 2015. În aceste două campanii arheologice, efortul a fost direcționat asupra *edificiului public roman timpuriu* (secolul III p.Chr.), descoperit aici în anii din urmă. Acesta a continuat să fie analizat, în primul rând, la nivel planimetric, astfel încât, în campaniile 2014 și 2015, cercetarea arheologică s-a concentrat asupra laturii sale de vest, a colțului de nord-vest și a compartimentării vestice a acestui impunător edificiu. Pentru atingerea acestor deziderate, au fost continuate cercetările arheologice în S6 și S7 (secțiuni deschise în campania din 2013) și în secțiunile S8-S13.

Observații privind populația din teritoriul Tomisului în epoca romană timpurie în lumina documentelor epigrafice

Maria BĂRBULESCU, Livia BUZOIANU

Comunicarea se referă la așezările din teritoriul tomitan atestate epigrafic ca *vici* sau *kóme*. Se face o prezentare a lor pe etape, în funcție de prezența romană în zonă, statutul orașului și modul de exploatare agrară a teritoriului. O atenție specială este acordată prezenței elementelor militare, al căror rol în procesul de romanizare al unei provincii este recunoscut. Analiza onomastică urmărește structura numelor, posibila origine etnică și statutul social al purtătorilor.

Observații privind portul Tomis în perioada romană

Mihaela Denisia LIUȘNEA

Tomisul a intrat de timpuriu în atenția romanilor, în condițiile în care Octavian Augustus a fost interesat și de Bazinul Mării Negre; aici a apărut o flotă provincială permanentă, cu unități provenind din flota de la Misena – ce supraveghea partea septentrională a Bazinului Pontic, din 15 a.Chr., când Tiberius organizase comandamentul militar în Pont (*praese laeui Ponti*). Aceasta avea nave și în Marea Azov, atestate în 29 a.Chr., cu stații pe linia Dunării din 15 a.Chr., fiind creată funcția de *praefectus orae maritimae* (atestată între 12/15 și 50/57 p.Chr.) cu atribuții militare și administrative pentru cetățile grecești de pe țărmul mării.

Praefectura orae maritimae era un district militar preprovincial, specific unei zone indirect supuse autorității romane, aflată în zona de graniță, ceea ce ar putea constitui o dovadă că Dobrogea nu a fost anexată în anul 46 p.Chr. D. M. Pippidi considera că L. Pomponius Flaccus a ocupat funcția de comandant al Moesiei, chiar în anul organizării acesteia (15 p.Chr.), având rang *praetorian*, ca subaltern al lui Poppaeus Sabinus (*praepositus Moesiae*, respectiv *legatus Augusti exercitus*, după opinia lui R. Syme).

Ovidius ne lasă să înțelegem că acest comandament militar a fost instituit încă din primii ani ai erei creștine (8 p.Chr.). Poetul afirmă chiar că, grație măsurilor luate de Pomponius Flaccus, legat al Moesiei, din anul 15/18 p.Chr., „*cumplita râpă a Istrului a devenit sigură*”. Este vorba, desigur, de activitatea primilor doi prefecți ai comandamentului *praefectura orae maritimae*, Vestalis și, respectiv, Pomponius Flaccus, care au participat la eliberarea garnizoanelor odryse de la Aegyssus (12 p.Chr.) și Troesmis (15 p.Chr.) de sub asediul geților nord-dunăreni. Acest district militar provincial va persista până în deceniul al șaselea al primului secol creștin.

Emitenți și beneficiari ai decretelor de proxenie în spațiul pontic

Victor COJOCARU

Prin subiectul propus atenției, autorul dorește să aprofundeze două subcapitole din cuprinsul lucrării monografice, în pregătire pentru tipar, *Instituția proxeniei în spațiul pontic*. Cercetarea sistematică a celor 173 de documente catalogate până în prezent, pe ansamblul Mării Negre, permite formularea unor observații pertinente referitoare la autoritatea emitentă și la titularii decretelor de proxenie. Dincolo de influențele general-elene, în primul rând ale celor exercitate de Atena, există destule particularități locale care depun mărturie în sensul că unei instituții preluate din afara spațiului pontic aveau să i se confere pe parcursul a cca. șase secole de existență trăsături distincte, în funcție de natura și intensitatea contactelor cu lumea exterioară dezvoltate de fiecare comunitate urbană în parte.

Informații despre creștinismul dunărean într-un martirologiu irlandez

Nelu ZUGRAVU, Claudia TĂRNĂUCEANU

Finalizarea proiectului *Fontes historiae Daco-Romanae Christianitatis – Izvoarele istoriei creștinismului românesc* (2006 - 2008), prin publicarea volumului de texte bilingve cu același titlu (Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2008), nu a însemnat și încetarea căutării de noi informații despre creștinismul antic din spațiul românesc în diferite surse, unele puțin cunoscute, altele chiar necunoscute.

Comunicarea de față discută datele dintr-un martirologiu irlandez cunoscut ca *Martyrology of Drummond*. Compilat în a doua jumătate a secolului al XII-lea, cu multă probabilitate la Armagh (Irlanda), martirologiul menționează câțiva martiri din zona dunăreană, respectiv de la „Smirna”/„Sirmium” și „Nividunum”. De asemenea, în dreptul datei de 30 noiembrie pomenește prezența apostolului Andrei „in Scythia”.

Noi interpretări privind rangul scaunului bisericesc de la Tomis în secolele al V-lea și al VI-lea d.Hr.

Pr. Ionuț HOLUBEANU

Rangul scaunului bisericesc de la Tomis, de-a lungul secolelor al V-lea și al VI-lea p.Chr., a constituit o temă de cercetare abordată adesea de cercetători în studiile lor. Cu toate acestea, specificul organizării bisericești din provincia romană Scythia, anume, o singură episcopie pentru întreaga provincie, care este incompatibil cu sistemul de organizare mitropolitan, a constituit o piedică reală în lămurirea deplină a acestei teme.

În analiza de față, ne propunem valorificarea informațiilor oferite de listele sinodale ierarhice, trecute cu vederea, în general, de majoritatea cercetătorilor, până în momentul de față.

Produse ceramice cu reprezentări religioase descoperite în Sectorul Basilica extra muros de la Histria

Viorica RUSU-BOLINDEȚ

În timpul cercetărilor arheologice recente efectuate în Sectorul *Basilica extra muros* de la Histria, în secțiunea S.I, situată la circa 50 m spre nord de monumentul creștin extramuran, au fost descoperite un tipar ceramic cu reprezentarea cuplului Venus-Mars și o plăcuță de ceramică, probabil cu reprezentarea zeiței Fortuna. Comunicarea noastră își propune să analizeze reprezentările artistice prezente pe aceste produse ceramice, să definească manifestările religioase aferente acestora, precum și contextele arheologice în care acestea au fost descoperite. Ele au fost fabricate în atelierele locale și aparțin fazelor romane timpurii ale sitului.

Histria, Iustinian și evreii

Vasilica LUNGU

În anul 1966, Petre Alexandrescu publica, pe lângă un grup important de morminte grecești din necropola tumulară a cetății Histria, o serie de alte descoperiri din epoci mai târzii, identificate, în cuprinsul acesteia, în apropiere de Lacul Sinoe. Printre cele mai semnificative sunt cele localizate în aria tumulului XXVIII, datat în secolul V a.Ch., distrus, în mare parte, de o amenajare de epocă romană târzie, identificată de autor ca locuință. În apropierea acesteia, a fost cercetată și o amenajare subterană, numită *catacombă*, care a fost atribuită epocii medievale, prin comparație cu catacombele bisericii de la Basarabi.

Reluarea acestor descoperiri a făcut posibilă o nouă interpretare. Cercetarea noastră vizează, în primul rând, revizuirea cronologiei și reatribuirea catacombei. Rezultatele finale demonstrează prezența evreilor - semnați aici pentru prima oară la Histria, în vremea lui Iustinian.

Cercetări arheologice în zona extra-murană a cetății Ibida

Ștefan HONCU, Lucian MUNTEANU

În comunicare, vor fi prezentate rezultatele săpăturilor arheologice efectuate în ultimii trei ani, în punctul „Fântâna Seacă”, situat la aproximativ 3 km nord de cetatea Ibida. În urma acestor cercetări, a fost descoperit un edificiu încadrat, cronologic, în veacul al IV-lea p.Chr. Materialele arheologice constau în ceramică, monede, obiecte din metal și sticlă. Dintre acestea, se remarcă un *umbo* de scut și un fragment ceramic cu *sgraffiti*. În pofida duratei scurte de funcționare a acestui complex, rezultatele investigațiilor efectuate până în prezent indică o locuire intensă în acest punct.

Descoperiri arheologice de epocă romană la Războieni (com. Casimcea, jud. Tulcea)

Mihaela IACOB, Dorel PARASCHIV

În ultimii ani, au fost realizate mai multe cercetări de suprafață pe teritoriul comunei Casimcea, prilej cu care au fost identificate situri din perioade diverse. În zona de nord a localității Războieni, a fost identificată o întinsă așezare romană și o necropolă tumulară, aceasta din urmă datându-se, probabil, în sec. I-II p. Chr.

Au fost recuperate foarte multe fragmente ceramice provenind de la amfore (încadrate în tipurile Șelov B, Dressel 24, Kăpitan II, Zeest 84-85), veselă de masă (de factură pontică și pergameniană), de bucătărie și de băut.

Lotul de monede descoperit la Războieni (intrat în colecția Muzeului de Istorie și Arheologie din cadrul ICEM Tulcea) cuprinde peste 500 de piese, datate în sec. I - începutul sec. V p.Chr.

Majoritatea pieselor sunt de sec. IV p.Chr.: atât ca număr de pies, cât și în ceea ce privește coeficientul monede/an se impune perioada 354-358 p.Chr. Atelierul cel mai bine reprezentat este cel din capitala imperiului, Constantinopolis. Prin urmare, descoperirile monetare sunt singurele care oferă date despre cronologia așezării romane de la Războieni.

Crearea peisajului roman în Moesia Inferior. Studii de caz

Adriana PANAITTE

O componentă esențială a cercetării arheologice o reprezintă studiul peisajului. Studiarea sistematică a acestuia a început să prindă contur în anii '70 ai secolului trecut, când se lansează conceptul de „arheologia peisajului” (*landscape archaeology*). În spatele acestuia se găsește, de fapt, legătura între cercetarea de teren și observarea modificărilor aduse mediului înconjurător la un moment dat, acesta încetând să mai reprezinte un simplu loc de desfășurare a activităților umane. Astfel, peisajul arheologic trebuie perceput ca fiind rezultatul interacțiunii dintre factorii naturali și antropici.

Sosirea romanilor și introducerea zonei de la Dunărea de Jos în interiorul granițelor Imperiului Roman, în forma provinciei Moesia Inferior, duce la modificarea radicală a peisajului. Acest spațiu este cucerit și reorganizat, în primul rând cu ajutorul armatei romane, acțiunea fiind dublată de măsuri cu caracter civil, care duc, pe de o parte, la integrarea așezărilor deja existente (autohtone și orașele grecești de la malul Mării Negre) în noul organism administrativ, dar și la apariția unora noi.

Factorii care determină modificarea spațiului și crearea unui peisaj specific își au originea într-un element de necesitate: accesul la sursele de apă, aprovizionarea cu alimente și alte mărfuri, produse local sau importate, nevoia de materii prime, de apărare și capacitatea de a reacționa rapid în caz de atac, comunicare etc. De-a lungul Dunării vor fi construite fortificații, care reprezintă elementele constitutive ale *limes*-ului. Romanii vor impune un nou sistem de proprietate asupra terenurilor și de a face agricultură, acesta influențând decisiv organizarea și distribuția așezărilor rurale. Aprovizionarea cu apă și accesul la materiile prime, în primul rând, piatra și argila, duc la apariția apeductelor și carierelor. Fiecare localitate administrează un teritoriu ale cărui limite sunt vizibil marcate pe teren. Acestea sunt conectate printr-o rețea de rute terestre. În timp, pe lângă ele apar necropolele, plane sau tumulare. Toate acestea nu sunt altceva decât elementele de bază ale unei noi realități: peisajul provincial roman. Studiile de caz alese pentru comunicarea de față nu sunt întâmplătoare. Din zona graniței imperiului, sunt analizate fortificațiile legionare de la Novae și Troesmis, din interiorul provinciei orașele Nicopolis ad Istrum și Tropaeum Traiani, iar, dintre orașele grecești de pe țărmul Mării Negre, orașul Histria.

Scurtă privire asupra ceramicii glazurate de la Durostorum (Ostrov - Ferma 4)

Dan ELEFTERESCU

În cadrul comunicării vor fi prezentate tipuri morfologice (boluri, căni, cănițe, platouri), modurile de ornamentare (lissă, barbotină, excizii, tipar), tipurile de pastă, varietatea coloristică a ceramicii

glazurate descoperite la Durostorum (Ostrov - Ferma 4). Se vor prezenta și probe ce par a susține producția acestui tip ceramic în această așezare. Toate piesele par a se încadra în sec. II-III d.Chr

Restituiri grafice. Fragmente de statui din bronz de epocă romană

Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Cristina GEORGESCU

Între categoriile de material arheologic, cele mai spectaculoase din mediul provincial roman se numără și statuile din bronz. De cele mai multe ori, păstrate fragmentar, nu în ultimul rând datorită valorii materialului în sine și practicii reciclării în Antichitate, identificarea și, eventual, propunerea reconstituirii formei inițiale sunt destul de rar posibil.

În cazul unor fragmente descoperite în cursul cercetărilor arheologice din castrul auxiliar de la Ilișua (jud. Bistrița-Năsăud) s-a putut încerca o poziționare grafică, firește cu titlu de ipoteză.

Pe lângă beneficiul înlesnirii vizualizării propunerii de identificare, reconstituirea grafică este un beneficiu semnificativ pentru facilitarea expunerii fragmentelor pentru publicul larg, în cadrul muzeului.

Noi morminte sarmatice descoperite la nord de Mureș (Autostrada Arad-Nădlac)

Lavinia GRUMEZA

În anul 2014, cu prilejul construirii autostrăzii Nădlac-Arad (tronson Nădlac-Pecica, LOT 1 km 0+000-22+218, situl Sit 3 M), au fost cercetate 198 de complexe arheologice aparținând epocilor: preistorică (Cultura Starșevo-Criș), sarmatică (locuințe și morminte) și avară (morminte). Dintre acestea, 28 de morminte sunt sarmatice. Două dintre morminte sunt înconjurate de șanțuri (ringuri), după obiceiul sarmatic nord-pontic.

Aceste tip de descoperire funerară este rar atât în Câmpia de Vest a României, cât și în Banat; până în prezent, se cunosc doar două morminte înconjurate cu ringuri, descoperite pe tronsonul autostrăzii Nădlac-Pecica. Ritualul a fost adus de valurile de sarmați din zona nord-pontică, ajunși aici cu prilejul războaielor marcomanice (166-175/177-180 p. Chr.). Astfel, odată cu aceste evenimente, diferite grupuri de sarmați s-au stabilit în Câmpia Panonică și în Câmpia de Vest a României, aducând cu ei noi ritualuri funerare.

New perspectives from old samples: DNA analysis of human population from Eastern Romania

Dragoș Lucian GORGAN, Neculai BOLOHAN,
Florica MĂȚĂU, Ovidiu POPESCU, Mitică CIORPAC

Most of the ancient DNA (aDNA) studies have been focused on investigating the genetics of ancient hominins and the population history of anatomically modern humans. A DNA analysis are very useful for testing hypothesis about genetic affinity of ancient individuals and/or past populations as a whole at a given moment in time based mainly on the radiocarbon date of the sample itself or on its stratigraphic sequence. Reinvestigating some old discoveries from Eastern Romania offered the possibility of integrating new perspectives and methodological approaches in Archaeology. The analysis of this remains (1st-3rd century A.D.) can provide a communication network between the sciences involved. Lately, the need to understand the genetic population admixture at different moments in time in a certain geographic space with dynamic demographics has increased.

The aims of the present study are to ascertain the ancient human population admixture from Eastern Romania using mtDNA isolated from bone remains, to present the first aDNA (mostly mitochondrial sequence) results obtained for human population from Eastern Romania, and to discuss similarities and differences to various regions in Europe in order to understand the complex 'palimpsest' of the genetic record.

Acknowledgements. The financial support for this study was provided by the PCCA 1153/2011 No. 227/01.10.2012 Genetic Evolution: New Evidences for the Study of Interconnected Structures. A *Biomolecular Journey around the Carpathians from Ancient to Medieval Times* (GENESIS).

SECȚIA MEDIEVALĂ

Deux fibules digitées récemment découvertes dans le département Prahova

Bogdan CIUPERCĂ

L'objet de cette étude est représenté par les deux fibules digitées récemment entrées dans l'héritage du Musée d' Histoire et d'Archéologie de Prahova. Il s'agit de deux pièces découvertes dans le département Prahova, l'une dans la forêt Tinosu et la deuxième dans le village Chitorani, la commune Bucov. Dans les deux cas, le contexte de la découverte est l'un qui gère l'intérêt et la discorde depuis quelque temps dans la communauté archéologique roumaine. Plus précisément la découverte de ces pièces est due au travail de quelques passionnés par le passé et ses traces, connus en langage non universitaire comme "détecteurs". Les fibules ont été données au Musée d' Histoire et d'Archéologie de Prahova par les découvreurs et non mises en vente comme cela est arrivé dans d'autres situations avec d'autres institutions en Roumanie.

Les fibules digitées représentent pour le milieu du I^{er} millénaire p. Chr. un bon indicateur chronologique, aidant souvent à établir une chronologie interne des sites où ont été découvertes. Dans les deux résultats de Tinosu et Chitoran où le contexte est minimisé, ils contribuent davantage statistiquement parlant et pour les placer dans le cadre plus large des découvertes de la zone.

Ghiorghe Papuc și dezlegarea misterului catacumbelor din orașul Tomis

Radu Ștefan VERGATTI

Construcțiile din Constanța au dus la descoperirea mai multor canale subterane, datând din perioada romană. S-a pus întrebarea ce reprezintă. Au fost făcute investigații. S-a crezut, un timp, că este vorba de catacombe folosite de creștini sau sisteme defensive ale orașului. Ulterior, datorită studiilor făcute de arheolog dr. Ghiorghe Papuc, s-a dovedit că erau apeducte construite de romani în vederea aprovizionării cu apă a orașului Tomis, devenit, din sec. IV, capitala provinciei Scythia Minor.

The preparation of crosses in Medieval Bulgaria in 10th century

Stella DONCHEVA, Ivaylo BUNZELOV (Bulgaria)

The accumulation of a large number of objects from the early Middle Ages, related to the Christian faith, raises the question of their making during this time. A few years ago it was assumed that almost all works of metal art, including cult objects, were made by Byzantine masters or were brought in the country on the path of pilgrimage from Eastern Christian centers (Syria, Palestine). Following findings of three production centers of metal art in the vicinity of Preslav, chronologically related to the first half and middle 10th century, changed the picture dramatically. It turned out that workshops in Bulgarian capital produced almost all known objects typical for the period. Along with the largest group of belt adornments (strap-ends, buckles, appliques) are prepared rings, earrings, single and double crosses, medallions. In the complex from Novosel, Shumen region are found more than 800 items. According to regular archaeological research in Zlatar, Preslav region there are known more than 1,400 products. All this proves the existence of a highly organized activity.

Despre o posibilă epavă medievală din lacul Sinoe

Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Gabriel CUSTUREA

Autorii prezintă 14 amfore descoperite în lacul Sinoe. Acestea aparțin tipurilor Günsenin I-IV (sec. IX-XIII) și reprezintă apariții frecvente în așezările perioadei medio-bizantine de pe coasta Mării Negre. Cum cele mai numeroase sunt din primele tipuri (sec. IX-XI). Presupunem că este vorba despre o corabie eșuată în apropierea vechii cetăți, undeva la sfârșitul secolului al XII-lea sau la începutul celui următor, când amforele târzii abia încep să fie folosite. Rămâne întrebarea cărui fapt i se datorează prezența

acesteia în zonă: s-a răătăcit în vreme de furtună sau în apropiere exista o așezare suficient de dezvoltată economic încât să atragă corăbii cu marfă?

**Descoperiri arheologice și numismatice de pe teritoriul satului Enisala,
comuna Sarichioi, jud. Tulcea (sec. IX-XIV)**

Gh. MĂNUCU-ADAMEȘTEANU

Cetatea Enisala (secolele XIII - XVI). Pe dealul Gras, între lacurile Razelm și Babadag, la cca. 2 km spre est de satul Enisala, se află ruinele unei fortificații cunoscută sub numele Enisala, Yeni-Sale (Satul Nou) sau Heraclea (de la numele împăratului Heraclius, care apare ca unul dintre constructori). În izvoarele scrise turcești – cea mai veche mențiune datează din prima parte a veacului al XV-lea - apare cu numele Yeni Sale. Cum nu cunoaștem numele anterior al fortificației, preferăm să o numim după numele satului din apropiere. Cetatea, ale cărei ziduri se păstrează pe o înălțime de 5 - 10 m, are forma unui patruleter neregulat, cu latura orientată V-SV, lungă de peste 100 m, laturile de est și nord de cca. 50 m, iar, cea de sud de aproape 30 m. Zidul, cu o grosime de 1,50 - 1,80 m, era prevăzut, la exterior, cu opt turnuri de apărare. Pe latura de sud, în apropierea colțului de sud-vest, se afla intrarea principală.

Cronologic, cea mai timpurie localizare pentru zona Enisala, are în vedere localitatea Armucastro, menționată în *Geografia* lui Idrisi, publicată în anul 1154. Această propunere este lipsită de suportul informațiilor arheologice și numismatice care se cantonează în secolele X - XI, respectiv XIII - XVI.

Se presupune că cetatea - identificată cu Bambola, Pampola din portulanele italiene - a fost construită de genovezi în a doua jumătate a secolului al XIII -lea sau în prima jumătate a celui următor. O altă ipoteză avansează ideea că cetatea a fost ridicată de Dimitrie, principele tătarilor (câtre 1364 - 1370). La sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul celui următor, era stăpânită de Mircea cel Bătrân. În anul 1417, este cucerită de otomani, care o abandonează în prima jumătate a secolului al XVI-lea.

Așezarea rurală din secolele X - XI de la „Palanca”. Locuirea feudală timpurie este cunoscută prin câteva descoperiri întâmplătoare, izolate - fragmente ceramice de uz comun și amfore din secolele X - XI, precum și prin câteva monede -, care sugerează o așezare rurală care și-a încheiat existența în prima jumătate a secolului al XI-lea. Ultimele descoperiri monetare atribuite zonei - *folles* anonimi din clasa C, emisiuni ale împăratului Mihail IV (1034 - 1041) - ne sugerează un sfârșit violent, provocat de una dintre cele trei invazii pecenege (1036).

Așezarea rurală din secolele IX - XI (?) din punctul „La Biserică”. În legătură cu această așezare ar putea fi puse monedele descoperite în grădina lui Ilie Petcu - un *folles* anonim din clasa A2, varianta 8, atribuit domniei împăraților Vasile II - Constantin VIII (976 - 1028) și un altul, din clasa B, atribuit lui Roman III (1028 - 1034) - piese care se păstrează în colecția Muzeului de Istorie din Galați (MIG - inv. 9259, 9257).

Așezarea rurală din secolele IX - XI (?) din punctul „Călugăra”. De curând situl de la „Călugăra” a atras atenția echipei franco-române din cadrul proiectului „Orgamè: nécropole et territoire”. Săpăturile de diagnostic (patru sondaje), efectuate în 2012, pentru determinarea cronologiei sale au dus la identificarea, în sectorul C, a unei construcții unicamerale (5,42 x 3,88 m), cu pereți din chirpici pe temelie de piatră, dotată cu o vatră deschisă și datată, prin intermediul „materialului de tip Dridu”, în secolele IX - X. Față de ceea ce cunoaștem în legătură cu aspectul așezărilor rurale din această perioadă, este destul de surprinzător să aflăm că acoperișul acestei „case medievale” era din țigle! În acest fel, ea capătă caracterul unei descoperiri singulare în tipologia locuirii rurale din Dobrogea feudală timpurie. Cu mai mult temei, putem presupune că vestigiile acestei construcții aparțin epocii romane, a cărei prezență în acest loc este semnalată prin descoperiri întâmplătoare.

O plăcuță de bronz cu inscripție din secolul al XIV-lea descoperită la Costești, raionul Ialoveni, Republica Moldova

Eugen NICOLAE

Autorul prezintă o plăcuță de bronz de formă neregulată (decupată aleatoriu dintr-o plăcuță aparent dreptunghiulară), descoperită întâmplător în zona vestigiilor orașului medieval de la Costești, raionul Ialoveni, Republica Moldova (colecție privată), având dimensiunile 9,3 cm x 3,5 cm x 0,05 cm. Este, evident, o plăcuță folosită drept model sau pentru un exercițiu de scriere, deoarece are pe una dintre fețe o inscripție cu caractere arabe cu traseu neobișnuit, realizat din puncte, prin aplicarea unui poanson, și dispusă pe două rânduri. Pe primul rând, sunt cifrele 738, reprezentând, cu siguranță, anul hegirei, iar, pe al doilea, urarea în limba turcă *Kutluğ bolsu[n]* (cu ultima literă absentă și fără semne diacritice), care s-ar traduce prin „Să fie cu noroc!”. Piesa poate fi datată în intervalul dintre anul hegirei gravat pe ea, care corespunde anilor 1337-1338 al erei creștine, și 1369, când a fost datată, pe baza descoperirilor arheologice și numismatice, distrugerea orașelor orientale din Basarabia. Cel mai probabil, inscripția a fost realizată chiar în anul hegirei pe care îl cuprinde, adică în timpul domniei hanului Uzbek (1312-1341), pe un rest dintr-o plăcuță fabricată anterior, din care fuseseră desprinse fragmente pentru a fi folosite la lucrările din atelier. Este unul dintre cele mai vechi obiecte descoperite în spațiul românesc care atestă folosirea cifrelor zise arabe (acestea apar însă și pe monede mai timpurii bătute în atelierele Hoardei de Aur, descoperite la vest de Prut).

Piesa se alătură altor descoperiri de la Costești, care demonstrează existența unor ateliere de confecționare de obiecte din cupru (bronz) sau din metale prețioase, cum ar fi o plăcuță pentru probarea poansoanelor și a ștanțelor cu decor, transformată în pandantiv (publicată relativ recent). Tot la Costești, a fost localizată baterea monedelor zise de tip Costești-Gârla, în aceeași perioadă, în marea lor majoritate cu flanuri realizate din foi subțiri de cupru suprapuse, procedeu neobișnuit pentru atelierele monetare specializate din spațiul Hoardei de Aur. Autorul încearcă să stabilească originea piesei și utilitatea acesteia.

Dobrogea de nord în registre otomane din sec. al XVI-lea

Anca POPESCU

În primele decenii ale secolului al XVI-lea, teritoriul Dobrogei era cuprins (încă) doar în trei unități administrative otomane (kazale): Hârșova, la nord de actuala vale Carasu, Silistra, cuprinzând partea dinspre Dunăre a regiunii de la sud de valea Carasu, și Varna care acoperea teritoriul dinspre mare din același spațiu. Registrele de recensământ din sec. XVI ale kazalei Hârșova atestă aprox. 450 de toponime, desemnând așezări stabile și temporare. Dintre acestea, cca. un sfert se pot localiza cu certitudine. Ele sunt, în general, localitățile a căror existență a răzbătut până în zilele noastre, prelungind mai vechi locuiri pre-otomane și chiar pre-medievale. Cartografierea lor oferă o imagine spațială a gradului de locuire a acestei regiuni în sec. XVI, iar informațiile administrative consemnate în registre permit estimări demografice, etnico-religioase, cronologice, de organizare civilă și militară etc., privind această regiune în epoca stăpânirii otomane.

Comerțul cu ceramică otomană în spațiul românesc (sec. XV - XVIII)

Niculina DINU

Aflate la intersecția a două rute comerciale care legau Europa de Asia, Țările Române au beneficiat de timpuriu de prezența ceramicii islamice. Până la descoperirea rutei ocolitoare, prin înconjurarea Africii, Mediterana de est era singura cale pentru comerțul cu Asia. În cadrul comerțului maritim, ceramica este un articol cu preț prea mic pentru a deveni o încărcătură importantă pe vase. Apare doar complementar și numai în momentul în care produsul este deficitar sau solicitat într-o regiune.

Descoperirile arheologice și diverse categorii de texte (registre de taxe, inventare imobiliare, cronici, povești de călătorie, listele cadourilor diplomatice etc.) pot oferi date despre difuzarea ei în lumea otomană și în cea europeană.

Ceramica de Milet se răspândește atât în zona dunăreană, cât și la curțile domnești din Târgoviște și Suceava, cu diferențe în ceea ce privește calitatea produselor. În secolul al XVI-lea, accesul spre produsele de lux ale atelierelor de la Iznik devine extrem de limitat – Suceava beneficiază de o cantitate apreciabilă de căni, boluri sau farfurii ce se pot data până în jurul anului 1570 – 1580, adică în perioada în care producția era exclusiv destinată proiectelor sultanilor. Din secolul al XVII-lea, prezența ceramicii de Iznik este mai mare, la fel și cea de Kutahya, care o va înlocui total în secolul al XVIII-lea. Schimbarea se produce pe fondul orientării atelierelor otomane spre noi piețe de desfacere care să înlocuiască scăderea comenzilor sultanilor.

Majoritatea fragmentelor de Iznik descoperite în spațiul românesc sunt de boluri, căni și cești, mai puține de farfurii (un model general lucrat la Iznik de-a lungul unui secol). Un caz aparte, care arată modalitatea de comandă și consum, a fost utilizarea plăcilor decorative pentru cele două reședințe domnești din Moldova, Suceava și Iași, la mijlocul secolului al XVII-lea.

Ceramica de Kutahya de la sfârșitul secolului al XVII-lea și din secolul al XVIII-lea este rezultatul cererii pieții și a răspândirii consumului cafelei în Europa de sud-est.

Din analiza produselor acestor ateliere, s-a putut observa atât existența produselor de calitate superioară (pastă, decor, smalt), cât și a celor inferioare (semifaiantă, decor cu nuanțe amestecate, smalt subțire), fenomenul putând fi asociat cu orientarea spre produse de serie cu decor simplu.

New Ottoman Age discoveries from Casimcea Valley: Cheia – Pazvant

Valentina VOINEA, Bartłomiej SZMONIEWSKI,
Anca POPESCU, Aurel MOTOTOLEA, Mihai FLOREA

The central aim of polish-romanian project *Central Dobrudja - Landscape Changes and Human-Environment Interactions from Neolithic to Middle Ages (2014 – 2016)* is therefore to widen the debate and introduce into discussions the old and new data obtained in the archaeological excavations in this geographical area. The important is also investigate the historical and geographical records from presented zone in a waste interdisciplinary context. For instance, most of discussion surrounding of the human activities in the settlements and landscape changes. Our recent archaeological surface investigations and excavations in both sites Cheia - Pazvant I (cemetery) and Cheia - Pazvant II (rural settlement) prove the earliest Ottoman rural habitation known in the Central Dobrudja.

Analiza unor sedimente din așezarea Cheia - Pazvant II. Interpretări preliminare

Cornelia CĂRPUȘ, Leonid CĂRPUȘ

Lucrarea de față supune atenției analiza unor sedimente descoperite în așezarea Cheia Pazvant II (sec. XVI – XVII). În campania 2015, sub peretele de lut al unei vetre s-a descoperit un sediment de scoici. Speciile găsite în strat aparțin faunei marine din zona litorală a Mării Negre, aflată la circa 30 km distanță de așezarea cercetată. Analizate în straturi subțiri au putut fi determinate câteva genuri și specii aparținând unor moluște bivalve, gasteropode, ostracode, dar și a unor organisme unicelulare precum foraminiferele. Analiza acestui sediment oferă date despre mediul vest-pontic în sec. XVI – XVII și sugerează posibilitatea practicării pescuitului în Marea Neagră de către comunități din centrul Dobrogei. De asemenea, striurile de creștere a lamelibranhiatelor descoperite în sit surprind perioada de scădere a activității solare ce a determinat „mica glaciațiune medievală” (*Maunder minimum*). Un alt tip de sediment analizat provine din două vase fragmentare, descoperite în locuința L.1.

Analysis of some sediments from Cheia settlement, Pazvant II: preliminary results

This work paper presents analysis of some sediments discovered in a settlement from 16 th century in Cheia, point Pazvant II. In the campaign of 2015, in this settlement, under the clay wall of a fireplace, a line of tiny shell was discovered. Most of these species belongs to marine fauna from the Black Sea Coast, 30 km away from the area of interest.

Their microscopic examination in thin layers determined a few genera and species of bivalve mollusks, gastropods, ostracods, but also some unicellular organisms such as foraminifera. Their examination gives us data about west-pontic environment of 16th - 17th century, as well as information about the practice of fishing in the Black Sea of these communities from Central Dobrudja. Also, observing the growth lines at mollusks lamellibranchia discovered in situ, it seems that they capture the period of decrease in solar activity, that caused the medieval little ice age known as the *Maunder Minimum Period*. Another type of analysed sediment comes from two fragmentary pots, discovered in L1 house.

SECȚIA NUMISMATICĂ

Considerații asupra aliajelor de tip bronz folosite la producerea vârfurilor de săgeți și a semnelor monetare găsite în Dobrogea

Daniela CRISTEA-STAN, Bogdan CONSTANTINESCU,
Daniele CECCATO (Italia), Gabriel TALMAȚCHI

Am continuat analiza compozițională pentru exemplare de vârfuri de săgeți și semne monetare provenind din mai multe situri dobrogene (Histria, Floriile, Tariverde, Golovița, Cogealac, Sinoe-Zmeica) pentru a avea o statistică suficientă în clasificarea aliajelor de bronz folosite. Am comparat rezultatele noastre cu cele publicate despre semnele monetare găsite la Olbia și Berezan. Există două tipuri de aliaje foarte interesante: cupru-staniu-plumb-stibiu, care se regăsește și la Olbia și Berezan, și cupru-staniu-plumb-mangan. În cazul nostru, aceste două tipuri de aliaje au fost folosite atât pentru producerea vârfurilor de săgeți de luptă, cât și a semnelor monetare, ceea ce sugerează retopirea săgeților pentru obținerea semnelor. Dacă aliajul cu stibiu a mai fost găsit la bronzuri antice, este prima oară când se găsesc artefacte din aliaj cupru-mangan. Urmează ca să stabilim procedeul metalurgic de obținere a acestui tip de aliaj, pornind de la roci polimetalice conținând atât cupru cât și mangan (există astfel de roci în Caucaz).

Modelul sugerat de noi pentru evoluția semnelor monetare este: vârfuri de săgeți de luptă funcționale, vârfuri de săgeți tăiate mecanic ca să fie «pacificate», semne monetare în formă de „frunză”, provenite din retopirea săgeților de luptă.

Tezaurul de vârfuri de săgeți descoperit la Medgidia(?), jud. Constanța

Delia MOISIL

Tezaurul prezentat în această comunicare a ajuns la MNIR în anul 2007, fiind format din peste 100 de vârfuri de săgeți din bronz, în majoritate nefuncționale, cu rol exclusiv de mijloc de schimb. Aceste semne premonetare au fost utilizate înaintea primelor emisiuni de monede de bronz ale cetăților grecești de pe litoralul nord-vestic și vestic al Mării Negre, în secolele al VI-lea și al V-lea a. Chr.

Conform informațiilor aflate în posesia celui care le-a adus la muzeu, piesele ar proveni dintr-un tezaur descoperit în zona orașului Medgidia (?), înainte de anul 1989. Comunicarea de față își propune o primă prezentare a acestuia și o analiză a structurii lui.

Contribuții privind clasificarea monedelor histriene de argint din grupa a III-a

Mihai DIMA

Dintre numeroasele încercări de clasificare a monedelor histriene de argint de tip clasic, în ultima vreme s-a impus cea care le separă în patru grupe. Piesele din Grupa a III-a sunt foarte rare astăzi și, implicit, puțin cunoscute, deși există peste treizeci de serii diferite de didrahme, multe dintre acestea având și subdiviziuni. Mai mult decât atât, nu este cunoscut niciun tezaur care să se încheie la nivelul

Grupei a III-a. Autorul prezintă rezultatele unui studiu de ștanțe efectuat asupra emisiunilor timpurii de didrahme din această grupă.

Aurul monetizat la Dunărea de Jos la sfârșitul secolului IV a. Chr. și războaiele diadohilor

Aurel VÎLCU

Este prezentată o analiză asupra aurului monetizat din a doua parte a sec. al IV-lea a.Chr., descoperit la nordul Dunării. Rezultatele obținute arată că monedele de aur grecești au ajuns la nordul Dunării în ultimele două decenii ale sec. IV a.Chr., în contextul războaielor dintre generalii lui Alexandru cel Mare. Principalele căi de pătrundere a monedelor de aur sunt implicarea orașelor vest-pontice în aceste conflicte și recrutarea de mercenari din rândul populațiilor aflate în zona Dunării de Jos.

Această lucrare a fost realizată prin programul Parteneriate în domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 339 / 2014

Considerații cu privire la un posibil tezaur elenistic: Lipnița, jud. Constanța

Emanuel PETAC, Gabriel TALMAȚCHI

Autorii prezintă doi stateri de tip Lysimach descoperiți pe teritoriul localității Lipnița, la interval de 20 de ani. Caracteristicile și indicațiile sugerează o posibilă unică locație, undeva la marginea pădurii Băneasa. Prima piesă, având pe revers în câmp stânga monograma $\Lambda\Gamma$, este necunoscută cataloagelor, câteva exemplare regăsindu-se în licitațiile ultimilor ani. Moneda pare a fi o emisiune Lysimach antumă având un stil foarte asemănător exemplarelor bătute într-un atelier microasiatic, presupus a fi, mai degrabă, Alexandria Troas, dar fără a exclude total Byzantion sau chiar un atelier încă neidentificat. Ea pare a se înscrie în seria dată de piesele Meadows 29-31, considerate cu rezerve a aparține Alexandriei Troas. Cel de al doilea exemplar recuperat este un stater din Chalcedon, extrem de rar ca tip și primul provenind dintr-un probabil tezaur, având pe revers în câmp stânga monograma K , iar, în exergă, numele $\text{I}\Omega\text{P}\text{I}\text{Y}$ (Marinescu 77, emisiunea 35, cca. 220 a.Chr.).

Acest mic tezaur de monede de aur, alcătuit în contextul politic al ultimei părți a secolului al III-lea a.Chr. (evenimentele din Tracia din timpul războiului civil sirian între Antiochus Hierax și Seleucos II, conflictul dintre Byzantion și Rhodos ori căderea lui Cavarus și a regatului de la Tylis) sugerează plata unui mercenar local.

Monede celtice din colecția Maria și Dr. George Severeanu

Steluța GRĂMĂȚICU

În colecția Maria și Dr. George Severeanu se păstrează un tezaur de monede celtice de bronz, emisiuni ale triburilor din Ungaria ce locuiau în comitatul Tolna, în Transdanubia. Cele 37 de exemplare, emise în două nominaluri, sunt parțial imprimare cu reprezentările barbarizate de pe monedele de argint de tip Filip II: cap spre dreapta/călăreț. În arhiva muzeului nostru, este înregistrată informația conform căreia acest depozit ar fi fost descoperit înainte de anul 1939, la Turnu-Severin. În apropierea acestei localități, la Ostrovul Șimian, s-a mai aflat un tezaur de piese celtice de argint, ce a fost editat de Constantin Preda, dar acestea sunt emisiuni de tip Sirmium. Prezența depozitului din colecția noastră este extrem de neobișnuită pe teritoriul țării noastre.

Descoperiri monetare recente la Histria (sectorul ACS)

Aurel VÎLCU, Alexandra ȚÂRLEA

Autorii prezintă un lot de monede grecești, romane și bizantine descoperite în cursul campaniilor arheologice întreprinse la Histria (sectorul Acropolă Centru-Sud), în anii 2013 și 2014. Din punct de vedere cronologic, cele 23 de monede descoperite se repartizează astfel: 5 monede grecești din secolele V-III a.Chr., o monedă pseudo-autonomă locală, bătută cel mai probabil la sfârșitul secolului II p.Chr. sau

începutul veacului III p.Chr., 9 monede de bronz romane din secolele III-IV p.Chr., 7 monede bizantine din secolele VI-VII p.Chr., la care se adaugă o piesă modernă.

Analiza compozițională a unor obiecte de bronz găsite în zona cetăților dacice din Munții Oraștiei

Bogdan CONSTANTINESCU, Daniela CRISTEA-STAN,
Aurora PETAN, Eugen IAROSLAVSCHI

Se vor prezenta rezultatele analizelor făcute prin metoda Fluorescenței de Raze X (XRF) cu spectrometru portabil pe câteva zeci de piese aflate la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, piese obținute din campanii arheologice, confiscări ale autorităților de la căutătorii de comori și din donația doamnei Aurora Petan. Proveniența pieselor este Sarmizegetusa și Piatra Roșie. Din punct de vedere al compoziției, bronzul pieselor analizate poate fi grupat în trei mari categorii:

- bronz local de tip „dacic” - aliaj cupru-staniu, cu staniu între 25 și 60%; aici intră stanțele monetare de denari romani, două bucse de car și fragmente de tablă de la Piatra Roșie;

- bronz cu plumb utilizat la turnare - aliaj cupru-staniu-plumb, cu plumb între 5 și 30%; este vorba de importuri, printre ele zeița Bendis, diverse verigi, fragmente de vase și mânere;

- bronz de tip „clasic” - aliaj cupru-staniu, cu staniu între 5 și 15%; aici intră o cană campaniana și mai multe fragmente de obiecte neidentificate.

Evoluția tipologică a monedelor de tip Larissa - Apollo Amphipolis

Silviu I. PURECE

Prin publicarea lotului de monede păstrat din tezaurul de la Măldărești (jud. Vâlcea) au fost introduse în circuitul științific o serie de emisiuni aparținând tipului monetar Larissa-Apollo Amphipolis aparte față de cele cunoscute până în acel moment. Apariția acestor monede ne-a determinat să încercăm să reluăm discuțiile cu privire la evoluția tipului monetar. În urma analizei noastre, am identificat două etape, șapte faze și paisprezece serii de evoluție. Seria cu numărul 10, credem noi, marchează trecerea de la etapa 1 la etapa 2. Odată cu această serie, iconografia reversului este complet reconstruită. În câmpul monetar apar elemente simbolice necunoscute până atunci în cadrul tipului monetar. Monedele ultimei faze au avut o puternică influență asupra celor aparținând tipului Aninoasa-Dobrești, cel mai evident element preluat fiind linia cu trei puncte situată între picioarele calului de pe revers.

Descoperiri arheologice de epocă romană la Războieni (com. Casimcea, jud. Tulcea)

Mihaela IACOB, Dorel PARASCHIV

În ultimii ani, au fost realizate mai multe cercetări de suprafață pe teritoriul comunei Casimcea, prilej cu care au fost identificate situri din perioade diverse. În zona de nord a localității Războieni, au fost identificate o întinsă așezare romană și o necropolă tumulară, aceasta din urmă datând, probabil, din sec. I-II p. Chr.

A fost recuperată o mare cantitate de fragmente ceramice provenind de la amfore (încadrate în tipurile Šelov B, Dressel 24, Kăpitan II, Zeest 84-85), veselă de masă (de factură pontică și pergameniană), de bucătărie și de băut.

Lotul de monede descoperit la Războieni și intrat în colecția Muzeului de Istorie și Arheologie din cadrul ICEM Tulcea cuprinde peste 500 de piese, datate în sec. I - începutul sec. V p.Chr. Majoritatea pieselor sunt de sec. IV: atât ca număr de piese, cât și în ceea ce privește coeficientul monede/an, se impune perioada 354-358. Atelierul cel mai bine reprezentat este cel din capitala imperiului, Constantinopolis. Descoperirile monetare sunt singurele care oferă date despre cronologia așezării romane de la Războieni.

Moneda romană în hinterlandul provinciilor Dacia și Moesia Inferior

Lucian MUNTEANU

Lucrarea noastră urmărește descoperirile monetare din secolele II-III d.Chr. din teritoriile de la nordul Dunării de Jos, rămase în afara stăpânirii romane (de la estul și sudul Carpaților). Este realizată o analiză a compoziției și structurii cronologice a unei largi baze de date numismatice, conținând numeroase tezaure și descoperiri izolate. Sunt evidențiate trăsăturile monetare particulare și cele comune ale teritoriilor „barbare” de la nordul Dunării, care au permis identificarea unor tipare monetare regionale. Caracteristicile acestor tipare au fost generate de către diferiți factori, precum dezvoltarea politică și economică diferită a triburilor locale sau relațiile lor diferențiate cu Imperiul.

Sigilii de la Tomis aflate în colecția Muzeului Național de Istorie a României. Colecția Maior Ștefan Nicolae

Eugen PARASCHIV

Muzeul Național de Istorie a României deține, din anul 1974, o colecție de monede și sigilii romano-bizantine donată de către maiorul Ștefan Nicolae. Aceasta este alcătuită din 200 de piese, dintre care 141 sunt monede romane și 59 sigilii romano-bizantine descoperite la Tomis, în perioada 1925-1930. Monedele sunt datate între secolele al III-lea și al V-lea, fiind emise în timpul domniilor împăraților: Marcus Aurelius Probus, Flavius Magnus Magnentius, Iulian Apostatul, Constantin I, Constantin II, Constans, Constantius II, Vetrano sau Vetriano, Flavius Claudius Iovianus, Flavius Valentinianus (Valentinian I), Aelia Flavia Flaccilla (soția lui Theodosius I), Valentinian al II-lea, Flavius Theodosius (Theodosius I), Flavius Arcadius Augustus, Valentinian, Valens, Gratian, Valens, Probus, Theodosius II, Honorius.

După cum aminteam mai sus, în colecția Maior Ștefan Nicolae se află și 59 de sigilii descoperite, între anii 1925 și 1930, la Tomis. O parte dintre acestea au fost publicate de Ion Barnea într-o serie de articole apărute începând cu anul 1983 (*Sigilii bizantine inedite din Dobrogea*, în „Pontica”, 16, 1983, p. 263-272; *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (II)*, în „Pontica”, 18, 1985, p. 235-248; *Sceaux byzantins de Dobroudja*, în „SBS”, 10, 1987, p. 77-88; *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (III)*, în „Pontica”, 23, 1990, p. 315-334; *Unedierte byzantinische Bleisiegel aus Tomis- Constanța*, în „Pontica”, 25, 1992, p. 285-296; *Sceaux byzantines inédits de Dobroudja*, în „SBS”. 4, 1995, p. 97-100). Alte 13 piese au fost publicate în anul 2013 (Eugen Paraschiv-Grigore, *Sigilii comerciale descoperite la Tomis*, Cercetări Arheologice, XX, București, 2013, p. 165-174). Cele mai multe dintre aceste sigilii sunt datate în perioada secolelor al V-lea și al VI-lea, dar sunt și sigilii de la sfârșitul secolului al IV-lea.

Studiul de față se dorește a fi o analiză a colecției de sigilii a maiorului Ștefan Nicolae și a rolului acestora în cunoașterea istoriei orașului Tomis, în perioada romano-bizantină.

Rarități numismatice descoperite la Ulmetum (Pantelimonu de Sus, jud. Constanța)

Dan VASILESCU

Cu ocazia cercetărilor arheologice desfășurate la Ulmetum în anii 2008-2015, a fost descoperit un număr însemnat de monede romane târzii. Printre acestea, se află 20 de piese care fac obiectul comunicării. Scopul propus este de a introduce în circuitul științific exemplare ale unor emitenți mai rar întâlniți în Dobrogea, precum Procopius și Magnus Maximus, dar și o serie de monede ce constituie variante neînregistrate în cataloagele de referință (officina, simboluri etc.). Totodată, au mai fost incluse două piese, dintre care una este surfrapată, iar cealaltă are numele împăratului transcris greșit. Cu excepția unei monede de argint (*siliqua*) emisă de Valens la Antiochia, toate celelalte sunt de bronz, modul AE 3 și AE 4. Majoritatea provin din context arheologic (sectoarele sud – bazilică și est), o parte fiind găsite în poziție secundară, iar restul în contexte datate în perioada lor de circulație.

**A doua parte a colecției numismatice dr. Friedrich Mauksch (Sebeș),
donată Muzeului Național Brukenthal - prezentare generală**

Claudiu MUNTEANU

În anul 2002, urmașii colecționarului dr. Friedrich Mauksch († 1932) din Sebeș au donat Muzeului Național Brukenthal 1830 de monede din toate epocile, provenite din colecția tatălui lor. Dr. Friedrich Mauksch a fost medic, cărturar și pasionat colecționar de piese arheologice, numismatice și etnografice. Fondul Mauksch a fost întregit în anul 2015, când cealaltă parte a colecției numismatice, formată din 720 de monede din diferite epoci, a fost donată de fiul colecționarului Muzeului Brukenthal.

**Un tezaur de monede bulgărești și sârbești
descoperit la Lazu, jud. Dolj (sec. al XIV-lea)**

Radu Gabriel DUMITRESCU

Aproximativ prin luna mai/iunie a anului 1945, locuitorul Dumitru St. Ogarcă săpa în via sa, aflată în punctul numit „Cioaca lui Iacob”, pe stânga șoselei Craiova-Plenița, la 300 de metri distanță de ieșirea șoselei din satul Lazu, pe drumul de hotar ce ducea spre moșia Vrăbiescu, când a descoperit un ban de argint. Pe urmă, continuând să sape, au început să apară și alte monede, risipite prin pământ.

Directorul de atunci al Muzeului Olteniei, C. S. Nicolăescu-Plopșor, s-a deplasat la fața locului și, în urma anchetei făcute cu concursul organelor administrative, a reușit să ridice de la descoperitor, contra cost, nouă monede, iar, în urma cercetărilor făcute la fața locului, a mai găsit opt piese în pământ, fără fragmente ceramice în jur. De asemenea, Plopșor a mai recuperat două monede de la un alt locuitor din Lazu, o monedă de la șeful de post și chiar un inel de la fiica descoperitorului. Cercetătorul era de părere că tezaurul ar fi fost mai mare, dar o parte din monede ar fi fost înstrăinate sau ascunse de autorități.

Toate aceste informații le-am găsit în arhiva Muzeului Olteniei. Din totalul de monede recuperate, muzeul craiovean mai păstrează, în prezent, 16 monede bulgărești și sârbești datate în perioada 1331-1356 de la Ivan Alexandăr, Mihail Asan și Ștefan Dușan. Tezaurul de la Lazu este printre cele mai timpurii tezaure de monedă sârbească și bulgărească din Țara Românească descoperit până în prezent, fiind menționat frecvent în literatura de specialitate. Prezentarea sa detaliată va completa imaginea circulației monetare din Țara Românească, la mijlocul secolului al XIV-lea.

SECȚIA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ

**Marinarii englezi de pe HMS „Cockatrice” au adus, încă din 1865,
„microbul” fotbalului la Gurile Dunării**

Gheorghe STĂNCULESCU

Un raport al comandantului navei militare britanice HMS „Cockatrice”, de acum 150 de ani, despre acțiunile de patrulare în Delta Dunării, în sprijinul Comisiei Europene a Dunării, conține prima mențiune documentară a jocului de fotbal pe teritoriul țării noastre. Delta și Dobrogea par, în acest fel, să dețină întâietatea în ceea ce privește apariția „microbului” fotbalului la noi, detronând, astfel, Ardealul, cu marile sale cluburi de fotbal din Arad, Timișoara, Oradea, Cluj etc., de la sfârșitul sec. XIX.

**Mărturii inedite despre începuturile muzeologiei dobrogene
în ultimul sfert al secolului al XIX-lea**

Delia Roxana CORNEA

Identificarea unor documente inedite păstrate în Arhiva Academiei Române ne-a prilejuit schițarea unui istoric al primelor încercări muzeologice din spațiul dobrogean. Dintre aceste mărturii,

reține atenția un Raport al prefectului de Constanța, Remus Opreanu (datat 16 martie 1879), adresat Ministrului Instrucțiunii Publice, în care acesta vorbește despre intenția sa de a concepe, pentru orașele Chiustenge și Mangalia, câte un muzeu local. În lipsa unor documente-acte de fondare care să marcheze nașterea muzeului constănțean actual, putem plasa apariția acestei prestigioase instituții încă din primăvara anului 1879. Un alt document inedit vorbește despre strădaniile prefectului județului Tulcea, George M. Ghica, pentru salvarea monumentelor istorice găsite în țărâna Dobrogei, în acest sens acesta solicitând inițierea unor „*excursiuni arheologice*”, în sensul creării unei „*direcțiuni metodice și științifice spre a preveni distrugerea și risipirea monumentelor antice*”. Aceste noi mărturii, completate de altele mai mult sau mai puțin cunoscute, fac obiectul prezentului studiu dedicat începuturilor muzeologiei dobrogene și primelor săpături arheologice.

Primari musulmani ai Medgidiei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Adrian ILIE

După integrarea Dobrogei în cadrul statului român, datorită numărului mare de etnici turci și tătari ce trăiau în oraș, la conducerea urbei de pe Valea Kara-Su s-au aflat și reprezentanți ai celor două etnii amintite. Printre primarii musulmani ai Medgidiei putem aminti pe: Zeccheria Zaid, Ahmet Mustafa, Abdul Cherim, Ziadmin Muterem, Kemal Haği Amet și Mustafa Ismail. Acești primari au condus orașul perioade mai scurte sau mai lungi de timp. Au fost preocupați de realizarea unor investiții edilitare și de bunul trai al populației. Erau mari proprietari de terenuri, de cariere de piatră, de animale și făceau comerț în renumitul târg al Panairului. Au prosperat ca primari și au făcut parte din Consiliile locale după expirarea mandatului de primar, luând parte activ la adoptarea hotărârilor importante pentru oraș.

Studiu despre meseriașii din Constanța anilor 1900

Paul DOMINTE

Categoria meseriașilor era bine reprezentată la 1900 în Constanța, orașul fiind în plină expansiune economică și creștere demografică. Necesitățile generate de activitățile portuare, mozaicul interetnic, vizita tranzitul oficialităților și vizitele familiei regale, precum și de statutul de obiectiv turistic al localității au generat nevoi care nu puteau decât să ducă la diversificarea paletei de meserii necesare satisfacerii tuturor dorințelor și exigențelor.

Constanța în vremea neutralității României (1914-1916)

Constantin CHERAMIDOGLU

Aparent fără o legătură directă, evenimentele din vara anului 1914 au influențat însă și viața locuitorilor Constanței. Deși România rămâne neutră în primii ani de război, țara are de suferit pe multe planuri efectele negative ale primei conflagrații la nivel mondial. La Constanța, închiderea strâmtorilor va însemna atât scăderea dramatică a traficului derulat prin cel mai mare port maritim al țării, cât și imposibilitatea importului de cărbune de la Cardiff, folosit, atunci, în mai toate locuințele constănțenilor. Alimentele încep să se rărească în piețele orașului, iar turiștii nu se mai simt în siguranță pe aceste locuri. Nu doar marii exportatori de cereale pierd contracte importante, dar și micii comercianți resimt scăderea negoțului, lipsa publicului de sezon ce umplea hotelurile și restaurantele de pe malul mării. Presa constănțeană va reflecta, și ea, atât influența negativă asupra vieții locuitorilor, cât și eforturile administrației de a păstra normalitatea în traiul de zi cu zi. În același timp, crește curentul de opinie în favoarea intrării României în război, de partea Antantei, se înmulțesc vocile care cer îndeplinirea idealului de uniune națională.

Instituția prizei maritime și instanțele de prize românești în contextul Primului Război Mondial

Oana GRIGORUȚĂ

Capturarea, pe timp de război, a navelor comerciale inamice și a încărcăturilor cu același caracter (prize maritime) a fost și este metoda cea mai eficientă de a slăbi puterea economică a statelor beligerante.

Pentru a se evita, pe cât posibil, abuzurile, încălcările drepturilor cetățeanului și erorile umane, legislația internațională privitoare la prizele maritime s-a dezvoltat vertiginos la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, majoritatea statelor riverane aflate în conflicte înființând tribunale speciale care să judece capturile.

În România, neexistând o tradiție a instituției prizei maritime, izbucnirea Primului Război Mondial a forțat România să adopte rapid norme legislative în domeniu, inspirate, în mare parte, din legislația internațională și adaptate intereselor naționale. *Codul Jurisdicțiunii de Prize Maritime și Legea privind organizarea și funcționarea jurisdicțiunii de prize maritime* au fost publicate în 1917. Evenimentele politice din timpul conflictului au determinat însă amânarea începerii activității instanțelor speciale, primul proces judecându-se abia în anul 1920.

Acum un veac, un pelerin european erudit a vizitat Dobroea

Ioan BITOLEANU

Cunoscându-mi pasiunea pentru cărțile rare de istorie, un anticar ambulant mi-a oferit un prețios volum. Autorul, Eugène Pittard, a fost profesor de antropologie al Universității din Geneva. Cartea se intitulează *La Roumanie. Valachie, Moldavie, Dobroudja* – bogat ilustrată cu fotografii de o excepțională calitate tehnică și valoare istorică informativă.

Este înduioșătoare *Dedicația* înscrisă pe prima pagină a volumului: „*Poporului român pe care, în timpul îndelungii campanii de studii antropologice, am ajuns să-l cunosc și să-l iubesc*”.

De la bun început, autorul a ținut să specifice faptul că, dintre toate provinciile istorice românești, a stăruit asupra ținutului dintre Dunăre și Mare – Dobroea. Autorul a fost puternic impresionat de structura multietnică și multiconfesională a acestei provincii, unde coabitau, într-o deplină armonie – și aici îi enumeră –, alături de români, pe turci, tătari, bulgari, greci, albanezi, armeni, germani, curzi, lazi, cerchezi, țigani nomazi.

Autorul a trecut prin Cernavodă, Constanța, Medgidia, Tulcea, Babadag, Măcin, Niculițel, Isaccea și alte localități, călătorind cu căruța – vehicul care l-a zdruncinat zdravăn, dar l-a și impresionat prin robustețea ei. A poposit la mănăstirea Cocoșu, unde s-a bucurat de o ospitalitate care l-a impresionat profund și unde i s-a oferit un adevărat festin.

Eugène Pittard n-a fost un simplu turist prin Dobroea. L-au interesat tradițiile, doctrinele și ritualurile religioase ale minorităților, cum a fost aceea a schismaticilor bezpopovți, a sectelor rascolnicilor și scopiților (lipoveni din Jurilovca), spre pildă.

Dintre localitățile dobrogene, Constanța l-a interesat cu deosebire, de la destinația sa de mare port al Mării Negre, la nenumărata mulțime a câinilor care-i băntuiau străzile, susținând neuitate concerte nocturne.

Vorbind de erudita lucrare ce ne stă în față, se cade să subliniem dramaticele evenimente în contextul în care a fost concepută. „*În momentul în care scriu – releva autorul – canonierele rusești, care au urcat pe brațul Sulina, bombardează pozițiile bulgaro-turce, instalate la Tulcea. Și mă gândesc cu durere, la toate ravagiile pe care invazia le produce în această Dobroea. La timpul când armatele inamice o va abandona, după victoria românilor, în ce stare vor găsi ei toate aceste orașe?*”

Cartea, tipărită la Paris, este datată în 1917, un an după ocuparea Dobrogei de către trupele germano-bulgare, în timpul Primului Război Mondial, care a opus alianța Puterilor Centrale celei a Antantei, din care avea să facă parte și România. De reținut convingerea autorului – un sincer prieten al poporului român – în victoria finală a acesteia și a aliaților săi.

Dobrogea sub ocupație în mărturiile prizonierilor români

Iulian BOȚOGHINĂ

Confruntările din toamna anului 1916 au avut ca rezultat pierderi umane, materiale și teritoriale. Oltenia, Muntenia și Dobrogea au fost ocupate de armatele Puterilor Centrale. Guvernul, armata, populația și Casa Regală au ales calea pribegiei, Moldova devenind spațiul de refugiu, speranța salvării. Dincolo de drama pierderile teritoriale, tragediile umane au răvășit, ireversibil, istoria neamului românesc. Odiseea prizonierilor români rămâne mărturie pentru suferințele trăite în acele vremuri. În prezenta comunicare, autorul se oprește asupra realităților dobrogene din timpul ocupației, așa cum au fost prezentate de prizonieri, soldați din Tulcea, evadați din captivitatea armatei bulgare: războiul văzut ca o revanșă pentru înfrângerea din 1913, jaful avutului public și privat, comportamentul duplicitar în prizonierat al concetățenilor evrei, teama bulgarilor pentru răzbunarea armatei române și, nu în ultimul rând, aventura reînțarcerii în liniile românești.

Dispute germano-bulgare privind destinul Dobrogei în timpul ocupației vremelnice (1916-1918)

Constantin IORDAN

Valorificând informații din arhive germane, autorul își propune să urmărească evoluția raporturilor dintre Germania și Bulgaria, în perioada în care aceste două state, alături de Austro-Ungaria și Turcia, au ocupat, vremelnic, o parte din teritoriul României, din toamna anului 1916 până în 1918. Obiectivul analizei este destinul Dobrogei, subiect important al unui conflict de interese între cele două state în a doua parte a primei conflagrații mondiale.

Problema dobrogeană(1916-1918) în istoriografia bulgară

Nicoleta CIACHIR

Revenirea Dobrogei de Sud - ținut cu o istorie zbuciumată, soartă controversată și un profil etnodemografic varia - la România, în 1913, a generat adversitatea profundă a bulgarilor și a influențat negativ relațiile româno-bulgare timp de 27 de ani. După 1913, toate guvernele Bulgariei susțin o vie activitate, pe toate planurile, de recuperare a teritoriului pierdut. Studiul de față propune o analiză sintetică a problemei dobrogene în perioada 1916-1918, filtrată prin prisma istoriografiei bulgare. Dezvăluirile din lucrările memorialistice ale personajelor de prim plan de pe scena istorică (Vasil Radoslavov, gen. Ștefan Toșev) sunt de o reală valoare în reconstituirea problemei dobrogene, cu tot subiectivismul pe alocuri, lesne de înțeles. Soluționarea problemei dobrogene, potrivit doleanțelor bulgarilor. nu a cunoscut o desfășurare favorabilă acestora. Între anii 1916-1918, Dobrogea a făcut obiectul multor divergențe între partenerii Puterilor Centrale.

Noi informații despre fortificarea Dobrogei și a frontierei de est în concepția Marelui Stat Major (1939)

Luminița GIURGIU

Evenimentele desfășurate în Europa anului 1939 au determinat ca Marele Stat Major, prin Secția Operații, să revadă Planurile de fortificații permanente și inundații. Un loc aparte îl ocupă „teatrul de operații Est” (Prutul și Nistrul) și cel de „Sud”, cu referire specială la Dobrogea.

Repere arhivistice privind starea de spirit a românilor supuși schimbului de populație ca urmare a semnării Tratatului de la Craiova din 7 septembrie 1940

Nicoleta (Grigore) PARASCHIV

Studiul de față își propune să prezinte starea de spirit a românilor supuși schimbului de populație româno-bulgar din toamna anului 1940, reflectată în câteva documente aflate în patrimoniul Serviciului Județean Constanța al Arhivelor Naționale și Arhiva Ministerului Afacerilor Externe.

Deși Tratatul cu Bulgaria a fost semnat la 7 septembrie 1940, soarta județelor Durostor și Caliacra fusese stabilită încă din vara aceluiași an. Autoritățile de la București au luat măsuri de evacuare a Dobrogei începând cu iulie 1940. În prima parte a lunii, au fost emise *Instrucțiunile* pentru executarea evacuărilor din Dobrogea, iar, la începutul lunii următoare, Serviciul Mobilizarea și Organizarea Națiunii și Teritoriului a întocmit *Tabelul cu stocurile de cereale și inventarul agricol* mai important ce s-ar putea aduce în Dobrogea de nord, aflate, la sfârșitul lui iulie, în Cadrilater (județele Durostor și Caliacra). Discuțiile privind problema populației românești aflate în Dobrogea de Sud și ale celei de origine etnică bulgară din județele Constanța și Tulcea au demarat la începutul lunii august 1940, ajungându-se la un acord de principiu privind cedarea de către statul român a celor două județe din sudul teritoriului aflat între Dunărea și Marea Neagră. În acest context, o parte a populației a început să fie evacuată din Dobrogea de Sud înaintea semnării Tratatului. Pregătirea evacuărilor a început la 9 august, când Rezidența Ținutului Marea a întocmit un prim studiu pe care l-a înaintat Președinției Consiliului de Miniștri, Ministerului de Interne, Marelui Stat Major și marilor unități cu care trebuia să se colaboreze. Principiile de bază fixate în vederea evacuării au fost: plasarea populației și a tuturor resurselor să se facă numai în cadrul ținutului, ușurându-se, astfel, pregătirea și execuția; evacuarea și plasarea să se realizeze pe unități administrative, pentru a avea o unitate de conducere; întreaga operațiunea să se facă împreună cu armata, care trebuia să dea tot concursul; marea majoritate a evacuaților să fie plasată în Muntenia, în județul Ialomița și numai o parte în județul Constanța.

Românii și turcii aflați în cele două județe din Dobrogea de Sud anticipau hotărârea ce avea să fie luată asupra teritoriului pe care îl locuiau. Raportul informativ al Diviziei 45 Artilerie Călărească, din 10 august 1940, consemna faptul că românii căutau să-și strângă cât mai repede recolta și lucrurile cu o „*vădită tristețe și îngrijorare*”, așteptând rezultatul hotărârilor guvernului român.

Situația Cadrilaterului la un an de la anexarea de către statul bulgar, în lumina unor documente ale Serviciului Special de Informații (1941)

Florin C. STAN

Studiul prezintă perspectiva Serviciului Special de Informații asupra realităților ținutului din Sudul Dobrogei istorice, la un an de la cedarea către partea bulgară a Cadrilaterului, prin Tratatul semnat la Craiova la 7 septembrie 1940.

Documentele prezentate rezumă aspecte ale situației militare, politice, administrative, și economice ale Cadrilaterului, concluzia generală arătând că „*ne găsim în fața unei regiuni puternic românilizate, a unei regiuni tratată vitreg de noua stăpânire, care are alte interese mai vii în alte regiuni, și a unei populații care regretă categoric că a fost despărțită de statul român. Nu este posibil ca o acțiune ce ne-ar face din nou stăpână asupra Cadrilaterului, să nu fie privită de către populație cu cea mai cordială simpatie; și aș putea chiar zice că mulți bulgari așteaptă și doresc această acțiune*”.

Titlul comunicării se bazează pe documente aflate în Arhivele Naționale ale României, fond *Președinția Consiliului de Miniștri - Serviciul Special de Informații*.

Situația germanilor dobrogeni reîntorși în Dobrogea din Germania (1944-1947)

Virgil COMAN

În studiul de față, ne-am propus să prezentăm situația germanilor dobrogeni reîntorși în Dobrogea din Germania după 23 august 1944, în contextul evenimentelor politice interne și internaționale care au influențat România între anii 1944-1947.

Din informațiile transmise Inspectoratului Regional de Jandarmi Constanța de către Legiunea de Jandarmi Constanța și Legiunea de Jandarmi Tulcea aflăm că, în intervalul 23 august 1944-28 noiembrie 1946, se înapoiaseră în județul Constanta 1516 etnici germani, iar, în perioada 23 august 1944-20 ianuarie 1947, reveniseră în județul Tulcea 163 etnici germani.

Cum bine se știe, în noul cadru prestabilit de Marile Puteri, România a evoluat spre un sistem politic totalitar, în care nota dominantă a vieții politice, începând cu anul 1947, a fost creșterea rolului Partidului Comunist Român sprijinit direct de la Moscova. În acest context, o bună parte dintre germanii

reveniți în Dobrogea au ales să se reîntoarcă în Germania. Deși, inițial, fusese fixată data de 14 martie, abia în seara de 18 martie 1947, în baza aprobării Direcției Generale a Poliției, care a desemnat și un delegat, o garnitură de 33 de vagoane, în care se aflau 934 etnici germani, a plecat din gara Medgidia către Germania. Se pare, însă, că sovieticii nu au mai permis continuarea procesului de repatriere a germanilor dobrogeni, până în prezent nefiind identificate documente privind efectuarea vreunui nou transport.

Din datele oficiale, la finele anului 1947, numărul etnicilor germani era de 388 în județul Constanța și 208 în județul Tulcea.

Concepția anglo-americană cu privire la executarea debarcărilor de desant maritim și influența lor asupra apărării litoralului românesc al Mării Negre (1957)

Teodora GIURGIU

În 1957, analiștii militari români au întocmit un studiu cu privire la operația de desant maritim în concepția anglo-americană, care urmărea: crearea unei superiorități copleșitoare de forțe; dispersarea dispozitivelor de luptă ale desantului maritim pe toată durata operației de desant și, cu deosebire, pe timpul debarcării; folosirea masivă a armei atomice și a celorlalte mijloace de luptă; sporirea, pe toate căile, a ritmului desfășurării operației de desant, pe toate etapele ei, și, în special, pe timpul debarcării; combinarea operațiilor de desant maritim cu desant aerian, tactic și operativ. Studiul oferă, de asemenea, soluții pentru pregătirea și executarea apărării litoralului românesc al Mării Negre în cazul unei operații de desant maritim.

Considerații istorice privind realizarea unei inspecții speciale pentru definitivare în învățământul gimnazial (21 – 22 mai 1962)

Valentin CIORBEA

Comunicarea aduce în atenție un izvor inedit, aparent de interes istoric local, procesul verbal al inspecției speciale pentru definitivare în învățământ, activitate desfășurată pe parcursul a doua zile, 21-22 mai 1962, la „Școala de 8 ani” din comuna Ciucurova, localitate încadrată atunci în raionul Istria, regiunea Dobrogea.

Documentul depistat de noi în Registrul de inspecții al școlii, cu ocazia unei asistențe pentru obținerea gradului I, efectuată în anul 2012, nu este singular, atât în sursa menționată, cât și în cele similare deținute de unitățile de învățământ din România, numărul lor ridicându-se, probabil, la zeci de mii, dat fiind că toate cadrele didactice trebuiau să treacă prin această evaluare, majoritatea fiind însă necercetate.

Realizat spre finele epocii Gheorghiu-Dej, actul poartă pecetea epocii, a cerințelor legislației în vigoare, a mentalității politice și, desigur, a celui care l-a întocmit în urma inspecției, profesorul Ion Bădică, inspector metodist, șef al Secției de învățământ și cultură al Sfatului Popular al regiunii Dobrogea. Însoțit de un inspector de la raionul Istria, cei doi au evaluat activitatea instructiv-educativă și social-culturală a profesorului de limba și literatură română M. V. la clasă, în afara clasei, precum și implicarea sa în activitatea extra-școlară.

Evoluția demografică a Dobrogei central-sudice în perioada 1909-2011

Claudia ILIE

În perioada 1909-2011, Dobrogea a cunoscut o evoluție demografică ascendentă în zona Culoarului Carasu. Dezvoltarea demografică a Culoarului Carasu prezintă unele particularități, mai cu seamă în timpul construcției Canalului Dunăre-Marea Neagră. După anul 1900, au fost organizate recensăminte ale populației după metode mult mai riguroase și exacte, la intervale scurte. Acest lucru se datora și afluxului de locuitori dintr-o zonă în alta, generat de evenimente politice și militare. Mai târziu, se înregistrează modificări în structura populației, dar și creșteri demografice, datorită afluxului populației spre această

parte a Dobrogei. Zona sa central-sudică și, în special, arealul Canalului Dunăre-Marea Neagră au influențat bilanțul natural și migrator, prin importantele investiții economice realizate după anul 1949.

**Mișcarea muncitorească - formă de afirmare economică, socială și politică
a clasei muncitoare /cu specială privire la Dobrogea și la ilustrarea ei muzeistică**

Gheorghe DUMITRAȘCU

Necunoașterea istoriei sociale în desfășurarea ei dă naștere la fracturi în exprimarea acesteia în manuale și muzee. Mai ales după mari transformări revoluționare, această necunoaștere se reflectă, în mod primejdios pentru prezentul și perspectivele ei. Evoluția economică și socială a Dobrogei după revenirea ei la Țară a dus la afirmarea detașamentelor muncitorești din domeniul transporturilor, industriilor prelucrătoare, pescuitului, astfel încât, în condițiile capitalismului firesc, a inegalităților sociale, conflictele sociale au ajuns să ocupe scena revendicativă în orașe, porturi, șantiere de construcții, inclusiv în târguri. Este evident că asemenea fenomene n-au scăpat intereselor partidelor politice, care le-au folosit în scopurile lor de clasă sau de grup. Dar aceasta nu înseamnă că mișcările muncitorești sunt exclusiv politice și că transformările sociale și politice revoluționare trebuie să fie evitate sau incriminate. Tocmai de aceea, comunicarea vrea să „protesteze” împotriva ștergerii din manuale și muzee a unor aspecte ale afirmării anumitor categorii sociale reprezentative, acuzate, în cazul actual, de comunism. Procesul revendicativ economic, politic și, vag, social-politic după 1989 dovedește că ignorarea sau turnarea expunerii muzeistice și în manuale a mișcării muncitorești interbelice e mai mult decât o eroare.

„Dobrogea literară”- 80 de ani de la apariție

Corina APOSTOLEANU

Fondată în aprilie 1925, publicația „Dobrogea literară”, supliment al ziarului „Dobrogea Jună”, s-a bucurat de semnături ale unor nume importante ale literaturii române, între care s-a numărat și prozatoarea Hortensia Papadat-Bengescu. Cu toate că nu a apărut decât între 1925 și 1927, „Dobrogea literară” a marcat - din punct de vedere cultural - perioada interbelică dobrogeană, demonstrând, încă o dată, că au existat demersuri de calitate, în ceea ce privește viața literară și spirituală a acestui ținut.

Statul Major al Forțelor Navale - la 55 de ani - reper în istoria Dobrogei moderne

Mariana PĂVĂLOIU, Gabriel MOISE

Într-o zona înconjurată din trei părți de apă - Dobrogea -, marina militară și comercială reprezintă un reper major.

Dat fiind că, în ziua de 22 octombrie acest an, Statul Major al Forțelor Navale vor sărbători 155 de ani de existență, ne propunem prezentarea, în comunicarea de față, a unor momente semnificative legate de viața danubiano-pontică, mai ales de Constanța.

Între simțul datoriei și oprobiul public: moartea locotenentului Ioan Nițulescu

Andreea ATANASIU-CROITORU

Răscoala țăranilor din anul 1907 a reprezentat un eveniment major pentru societatea românească din primul deceniu al secolului al XX-lea, cu atât mai mult cu cât aceasta s-a desfășurat la doar un an după sărbătorirea, cu mare fast, a 40 de ani de domnie a regelui Carol I.

În perioada regimului comunist, răscoala din 1907 a fost prezentată de mai toți cei care au studiat evenimentul, din două puncte de vedere: pe de o parte, ca o clasică ridicare la luptă a țăranilor români pentru obținerea de pământ și drepturi, iar pe de altă parte, ca un exemplu de cinism și chiar cruzime al „claselor exploatare” în încercarea de a-și păstra privilegiile, chiar dacă aceasta însemna și implicarea armatei împotriva populației. Iar, dacă pentru cei dintâi, istoriografia românească din ultima jumătate de veac a alocat un generos spațiu de cercetare, „exploatare” sau apărării acestora au fost lăsați în umbră sau chiar în uitare, despre ei reținându-se fie că nu au cedat pământ țăranilor, în cazul moșierilor, fie că au

tras în țărani cu sânge rece, în cazul militarilor, în încercarea de a reprimă mișcarea. Mai mult chiar, în spiritul ideologiei comuniste, s-a pomenit și de „țărani răsculați ce au înfruntat cu eroism armata”.

În tot acest context dual se înscrie și moartea locotenentului Ioan Nițulescu, singurul ofițer ucis de țărani în timpul răscoalei din 1907.

**Documente din arhiva Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” Tulcea
despre viața și activitatea lui Eugeniu Botez (Jean Bart)**

Mădălina CIOCOIU

Comunicarea își propune să prezinte o serie de documente, manuscrise și fotografii din arhivele ICEM „Gavrilă Simion” Tulcea, care au aparținut lui Eugeniu Botez (Jean Bart). Materialul prezentat evidențiază atât diverse aspecte din viața de familie, dar conturează și personalitatea complexă a acestuia: ofițer de marină și căpitan de port, devotat carierei militare, publicist și scriitor talentat, creatorul Asistenței Sociale din România.

**Corespondență privată a familiei avocatului și parlamentarului constănțean George Dobias,
între 1893-1957**

Lavinia DUMITRAȘCU

În încercarea de a reînvia amintirea personalităților, familiilor mai mult sau mai puțin importante ale Dobrogei, îl aduc în atenția auditoriului pe George Dobias, avocat și parlamentar al Constanței, în prima jumătate a secolului XX. Cercetarea a pornit de la găsirea unor fotografii și cărți poștale de familie.

În comunicarea de față, prezint câteva dintre acestea, încercând să conturez atât personalitatea sa publică, cât și imaginea soțului, părintelui și fratelui George Dobias.

**Comandorul Triandafil Miheuțu, comisar maritim
și comandant militar de port la Constanța, Bender și Brăila**

Marian MOȘNEAGU

Fiul Handei și al lui Gheorghe Miheuțu, Triandafil Miheuțu s-a născut pe 5 iunie 1872 în Aminciu, plasa Mitova, districtul Epir.

Absolvent al Școlii Militare de Artilerie și Geniu, Secția Marină din București - la 1 iulie 1899 - și al Școlii de Aplicație - în 1902 -, a urcat treptele carierei militare până la gradul de comandor (1934).

A activat la Apărarea Porturilor Fluviale din cadrul Diviziei de Dunăre (1899-1901), Depozitul Echipajelor Marinei (1902-1904), pe bricul „Mircea” din cadrul Diviziei de Mare și a fost profesor la Școala Navală (1904-1906), pe canoniera „Grivița” la Divizia de Dunăre (1906-1907), comandant al portului Constanța în cadrul Inspectoratului General al Navigației și Porturilor (1907-1908), la Divizia de Mare (1909-1910), pe canoniera „Siretul”, comandant al Stațiunii Sulina și al torpilorului „Alexandru cel Bun” din cadrul Diviziei de Dunăre (1910-1911), pe monitorul „Lahovary” (1911-1913) și în Direcția V Marină din Ministerul de Război (1913-1914).

După trecerea în rezervă, la 1 aprilie 1914, a fost comisar maritim și comandant al portului Sulina (1914-1916), comandant militar al portului Constanța (1916-1917), comandant al Grupului IV Transporturi din cadrul Comunicațiilor pe Apă (1917-1918), șeful Biroului Marinei în Comisariatul General al Basarabiei și comandant militar al portului Bender (1918-1919), respectiv comandant militar al portului Brăila (1919-1920).

Bun camarad, inteligent, cu aptitudini militare și o cultură generală remarcabile, manierat, poliglot, sobru și devotat profesiei, a îndeplinit cu succes numeroase misiuni speciale în timpul Primului Război Mondial, fiind distins cu Ordinul sârb „Vulturul Alb” în grad de ofițer (1907), Medalia jubiliară (10 mai 1906) și Ordinul „Coroana României” în grad de cavaler (1911).

**Constantin (Bibi) Costăchescu,
comandantul de legendă al submarinelor românești**

Florian BICHIR

Comunicarea de față prezintă cariera deosebită a comandorului Constantin (Bibi) Costăchescu (1909-1982), comandant al submarinului „Delfinul”, singurul comandant român de navă cu o torpilare reușită în misiune de război, la est de Yalta, pe 5 noiembrie 1941.

Ambasadorul Vasile (Basil) Stoica - simbol al slujirii necondiționate a Neamului Românesc

Robert STĂNCIUGEL

Vasile Stoica (1889-1959), naționalist român, în primul rând, dar și ambasador, jurnalist, și-a adus contribuția în perioadele istorice cele mai importante ale istoriei României primei jumătăți de secol XX. A fost un apărător al drepturilor românilor din Transilvania, membru al Partidului Național Român, condamnat la moarte în contumacie de Curtea Marțială de la Cluj pentru dezertare din armata austro-ungară - în Primul Război Mondial -, cu o activitate impresionantă în SUA în favoarea românismului - inclusiv diplomatică, și în perioada interbelică și a celui de-al Doilea Război Mondial -, expert tehnic în delegația României la lucrările Conferinței de Pace de la Paris, secretar de stat la Ministerul Propagandei Naționale. În condițiile realităților impuse de regimul comunist, în 1948, Vasile Stoica a fost condamnat și încarcerat, până în 1955 - pentru încercare de fugă din țară - și, din 1958, la 10 ani închisoare corecțională, pentru atitudine dușmănoasă față de țara sa. A murit pe 27 iulie 1959 în închisoarea de la Jilava.

Constantin Scarlat pionier al arheologiei subacvatice la Marea Neagră

Răzvan PANTELIMON

Această prezentare își propune să analizeze contribuțiile comandorului Constantin Scarlat la dezvoltarea arheologiei subacvatice din zona Mării Negre și a Dunării. Arheologia subacvatică este un domeniu al arheologiei relativ nou și puțin dezvoltat în România. Constantin Scarlat a fost primul care s-a dedicat acestei activități în România, cercetările sale ducând la o serie de descoperiri care au fost, ulterior, valorificate în scop expozițional și muzeistic. Deși nespecialist în domeniul arheologiei, Constantin Scarlat rămâne o personalitate importantă a vieții științifice dobrogene și pionierul arheologiei subacvatice din România.

Câteva amintiri ale Elisabetei Luca, soția lui Vasile Luca

Andrei ȘIPERCO

Elisabeta (Betti) Luca a fost, timp de câțiva ani, una dintre cele mai puternice și influente femei din România comunistă. Nu a fost doar soția unuia dintre cei patru mari lideri ai P.M.R., Vasile Luca, secretar al C.C., ministru al Finanțelor și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. Betti Luca făcea parte din cercul select al ilegalistilor: deținut politic în anii '30, voluntar în Războiul Civil din Spania și emigrant politic în U.R.S.S. Înălțurarea din toate funcțiile și, ulterior, condamnarea lui Vasile Luca, au fost însoțite de eliminarea soției sale din funcția de membru în Comitetul Cinematografiei de pe lângă Consiliul de Miniștri, Elisabeta Luca fiind la rândul ei arestată și anchetată.

Amintirile Elisabetei (Betti) Luca au fost relatate, în ianuarie 1975, de Dan Răutu - unul din cei doi frați ai lui Leonte Răutu -, și au fost notate de Alexandru Șiperco (1920-1998), fost ilegalist, scriitor, redactor-șef al Editurii Politice (1958-1970), membru (1955-1998) și vicepreședinte (1982-1986) al Comitetului Internațional Olimpic.

Mărturii ale edificiilor și construcțiilor franceze în Constanța (secolele XIX- XX)

Tănase BUJDUVEANU

O dată cu revenire Dobrogei României, în prima ședință a Consiliului Comunal din 12 decembrie 1878, în cadrul dezbaterilor referitoare la viitorul orașului Constanța, prefectul Remus Opreanu propune construirea piețelor publice, pavarea străzilor cu borduri de bazalt, ridicarea de noi clădiri, prin vânzarea de terenuri dincolo de grădina publică (actualul parc al Teatrului). De asemenea, se susține continuarea lucrărilor edilitare în zona peninsulară, prin restaurări și reconstruire. Consiliul Comunal va da aprobări pentru ridicarea caselor și a altor edificii publice, cu mai multe etaje, din piatră și cărămidă. Se vor lua măsuri pentru pavarea, an de an, a Pieții Independenței (actuala Piața Ovidiu). La 1882, transformările edilitare din centrul Constanței erau comparate cu cele de la Ringstrasse, din Viena.

Printre primele edificii s-au aflat și cele ale unor francezi stabiliți în orașul de la malul mării. Francezii vin la Constanța, fiind interesați de construcția de case, hoteluri sau pentru tranzacții în vederea achiziționării acestora. Erau bancheri, persoane care doreau să investească în construcții, conștienți de viitorul orașului. Au realizat edificii durabile - unele dintre ele dăinuind și în ziua de astăzi -, în zona malurilor mării sau către nord. Unii dintre ei au influențat noua configurație a Constanței prin stilurile pe care le-au practicat în perioada de sfârșit a secolului al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Arhitecții francezi au modelat noile construcții și au adus o contribuție esențială la ceea ce numim „Constanța Franceză”.

Victor G. Stephănescu și realizările sale la Marea Neagră

Mioara IONIȚĂ

Cel mai mare dintre copiii compozitorului și întemeietorului Operei Române, George Stephănescu, talentat arhitect adept al stilului neoromănesc inițiat de Ion Mincu este, din păcate, una din figurile reprezentative, aproape uitate, ale culturii românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea.

De aceea, autoarea comunicării cu titlul de mai sus, intenționează să readucă la lumină, prin prezentarea datelor cunoscute pe baza unor documente aflate în posesia familiei arhitectului, amănunte semnificative din viața și activitatea acestuia.

Deși opere datorate talentului și creativității lui Victor G. Stephănescu se regăsesc în București, Alba Iulia și în alte localități din România, autoarea se oprește în mod deosebit asupra realizărilor arhitectului de la Marea Neagră, atât din orașul Constanța, cât și din portul Constanța și stațiunea Mamaia. Îi vin în sprijin în această temerară întreprindere și cele 20 de fotografii aflate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, parte dintre ele immortalizând monumente de arhitectură proiectate de Victor G. Stephănescu.

Modernismul interbelic românesc în zona litorală

Radu CORNESCU

În perioada interbelică, mai precis în anii '30, ideile Mișcării Moderne din arhitectură se răspândesc și, odată cu implementarea lor în toate țările europene, ele pătrund și în România, cunoscând un succes în rândul tinerei generații de arhitecți, dar și o popularitate în rândurile burgheziei progresiste, care își găsește, astfel, un mod nou de expresie. Dezbaterile estetice, chestiunea locuinței ieftine, a orașului funcționalist, vocația socială sunt doar câteva elemente care militează pentru înlocuirea „vechilor estetici”. Arhitecți ca Horia Creangă, Marcel Iancu, G.M. Cantacuzino, Hanrieta Delavrancea-Gibory etc. reprezintă noul val care se naște în București, dar cuprinde destul de repede toată țara. Arhitectura modernistă înlocuiește ornamentele stilurilor istorice și se face prezentă prin expresivitatea ei, bazată pe volumetrie și proporții, pe elementele Art Deco, pe ridicarea regimului de înălțime, dar impunând și altă linie urbanistică și peisajeră.

Pe litoralul românesc, cu o lungime de 450 km (întinzându-se de la Cetatea Albă la nord până la Ecrene, la sud de Balcic), în perioada interbelică, au activat mai toți arhitecții celebri ai României,

incluzându-i și pe cei constănțeni: Harry Goldstein (Horia Maicu, după schimbarea numelui), Ioan Căpșuneanu, Gheorghe Andriescu, D. I. Gospodin. Construcțiile acestora au împânzit litoralul nostru, indiferent dacă erau blocuri sociale, clădiri administrative, vile sau hoteluri. Ele sunt astăzi o mărturie a dezvoltării României Moderne.

Constanța - soarta unor arhitecți în perioada comunistă

Vlad Mitric CIUPE

Arhitecți moderniști celebri români, care au activat atât în Constanța, cât și în și împrejurimi, în perioada interbelică, au avut, din varii motive, o soartă nedemnă în perioada comunistă în raport cu pregătirea și nivelul lor. Chiar și studenți arhitecți, care la schimbarea de regim au militat pentru menținerea valorilor și profesionalismului în arhitectură, au avut de suferit. Arhitecți ca Ioan Căpșuneanu, Ion D. Enescu, Constantin Iotzu, Dan Stoica, Ion Pușchilă, Eugen Botez etc. au avut viețile și destinele profesionale sfărâmate de acel aparat totalitar care a distrus intelectualitatea românească după 1945. Fie că au fost trași pe „linie moartă”, puși să proiecteze lucrări agricole sau unele ne semnificative, făcuți desenatori sub șefi agramați, fie că au cunoscut ani grei de detenție în închisorile comuniste, acești arhitecți au avut o perioadă tragică, unii dintre ei murind în închisori sau curând după eliberare. Puțini au fost cei care au putut să revină și să profeseze la nivelul lor după această perioadă nefastă din istoria României.

Tulcea - oraș turistic între istorie și modernitate

Ligia DIMA

Datorită poziției sale geografice, orașul Tulcea, așezat în formă de amfiteatru, între două cotituri ale Dunării, oferă turiștilor o priveliște dintre cele mai pitorești. Puține sunt orașele așezate pe lungul țărmurilor dunărene care pot oferi călătorilor o asemenea priveliște. De-a lungul existenței sale, orașul Tulcea a suferit numeroase transformări arhitecturale, care și-au pus amprenta pe aspectul întregului oraș. De cele mai multe ori, aceste transformări au dus la distrugerea unor clădiri istorice importante care înfrumusețau orașul și atrăgeau turiștii din toate colțurile lumii.

În acest context, autorul prezintă atât influențele modernității asupra structurii arhitecturale ale orașului Tulcea, a clădirilor importante distruse odată cu declanșarea procesului de sistematizare, cât și obiectivele culturale păstrate, clădirile istorice importante pe care turiștii sosiți în orașul Tulcea le mai pot admira astăzi.

Mahalaua - din Imperiul Otoman în Țările Române. Perspectiva istoriografică

Iuliana STAVARACHI

Structurile urbane incipiente, care au împărțit, din punct administrativ, centrele urbane din Țările Române, precum a fost cazul parohiei, a enoriei sau a uliței, au fost înlocuite, în cea de-a doua etapă de evoluție a orașului românesc de la sud și est de Carpați, începând cu secolul al XVI-lea. Noua structură formată, mahalaua, își avea originea în Imperiul Otoman și s-a răspândit, până la jumătatea secolului al XVIII-lea, odată cu accentuarea dominației otomane în toată zona balcanică. Mahalaua românească și-a păstrat o parte din trăsăturile din spațiul de origine, dar a dobândind și unele noi, datorate specificului local al provinciilor românești. În comunicarea de față, vom realiza o incursiune în istoria mahalalei din Țările Române, pentru a stabili procesul de formare a mahalalei, trăsăturile principale și evoluția până la jumătatea secolului al XVIII-lea. Pentru a realiza aceasta incursiune, vom folosi ca element de analiză mahalaua Muntenimii din Iași, una din structurile centrale de acest tip din capitala Moldovei, care a cunoscut pe lângă trăsăturile generale, și unele particularități care i-au marcat parcursul istoric. Alături de aria geografică pe care ne vom axa, spațiul moldovenesc, trebuie menționat și intervalul temporal adus în atenție și care cuprinde sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XIX-lea.

Studiu asupra evoluției Bucureștiului din perspectivă administrativă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Iulia-Cristina DOMINTE

Orașul București a evoluat în timp de la o simplă așezare la târg și, abia la sfârșitul secolului al XIX-lea, se poate vorbi despre o urbe în adevăratul sens al cuvântului. În conformitate cu planurile oficiale și cu impresiile călătorilor străini, capitala s-a dezvoltat atât pe orizontală, cât și pe verticală, într-un „haos” generat de necesități și oportunități, fără urmă de plan urbanistic! Prin studiul de față, vom prezenta principalele etape de încercare ale autorităților de organizare administrativ-teritorială și rezultatele acestora.

Perspectivile teoretice și legislative asupra politicii economice a României (1876-1888)

Liviu BRĂTESCU

În doua jumătate a secolului al XIX-lea, societatea românească a cunoscut o dinamică deosebită. Pe lângă schimbările de natura politică, s-au înregistrat și o serie de măsuri din categoria politicii economice, menite a oferi o perspectivă dezvoltării economice a spațiului românesc. Acestea s-au dezvoltat având în centrul lor două direcții sau tendințe - cunoscute sub numele de protecționism și liber-schimb -, care corespundeau, în linii mari, concepțiilor economice ale celor două partide ce își disputau conducerea țării. În timp ce prima teorie a fost susținută și promovată de P.N.L., cea de-a doua aparținea Partidului Conservator.

Legislația adoptată, în perioada 1876-1888, de către Partidul Național Liberal, cel care s-a aflat 12 ani consecutivi la conducerea țării, a reprezentat asumarea influenței liberalismului economic regăsit în spațiul european central și apusean. Legislația economică susținută de liderii liberali nu a fost una consecventă, existând și lideri politici - precum I. Ghica -, care au făcut abatere de la „regulă” și care s-au evidențiat ca adepți ai liber-schimbului. În cele ce urmează, vom încerca să realizăm o incursiune în istoria legislației economice adoptată în timpul mării guvernări liberale - așa cum este numită perioada dintre anii 1876-1888 -, precum și o prezentare a ideilor și reprezentanților de marcă care le-au promovat.

Ultimele 67 de zile din viața regelui Carol I în lumina telegramelor diplomatice austro-ungare 4 august 10 octombrie 1914

Sorin CRISTESCU

Telegramele austro-ungare și belgiene trimise de la București între 18 august și 10 octombrie 1914 ne prezintă zbuluciumul sufletesc al regelui Carol I, care aștepta, cu înfrigurare, vestea izbânzilor germane și voia neapărat să ajute Puterile Centrale să obțină victoria decisivă. Încercările sale de a angaja România pe acest drum au fost zădărnice de atitudinea vehementă a opiniei publice românești, care vedea în Războiul Mondial posibilitatea de realizare a idealului național: unirea cu frații de peste Carpați.

Diplomația Coroanei: vizita regelui Carol al II-lea al României în Polonia (1937)

Daniel CITIRIGĂ

Odată cu demiterea ministrului de Externe, Nicolae Titulescu, survenită la 29 august 1936, la baza căreia stătea, printre altele, o apropiere considerată periculoasă față de Uniunea Sovietică, cu consecințe nefavorabile în relația cu țări precum Germania, Italia sau Polonia, politica externă a României suferea o schimbare de nuanță. Astfel, obsesia pentru securitatea colectivă, ce avea drept girant Franța, și pentru pactele promovate sub cupola Societății Națiunilor de către fostul ministru de Externe, nu mai constituiau piatra unghiulară a diplomației de la București.

În acest context, remarcăm o implicare activă a regelui Carol al II-lea în politica externă. După vizita în Cehoslovacia din 1936, urmează una în Polonia, între 26 iunie și 1 iulie 1937, însoțit de fiul său, Marele Voievod Mihai, după ce, în prealabil, monarhul român îl primise pe președintele polonez Ignacy Mosicki la București. Deși la o primă vedere astfel de vizite păreau doar de curtoazie, totuși, reacțiile

oficialilor Marilor Puteri și a vecinilor României interbelice, nu arată același lucru. Dacă la Varșovia, regele României era primit cu un fast excepțional, iar presa poloneză aloca spații enorme monarhului și realizărilor țării sale, la Paris, deși privită cu optimism apropierea româno-polonă, totuși, exista suspiciunea unei schimbări a direcției politicii externe românești, în favoarea Germaniei; la Moscova, comisarul pentru politică externă, Litvinov, avea chiar o ieșire violentă, văzând în schimbul de vizite româno-polone un caracter net anti-sovietic. Desigur, nici pentru autoritățile cehoslovace, o posibilă schimbare a opticii politicii externe a României nu era văzută cu ochi buni. În acest context, studiul nostru își propune o analiză a relațiilor bilaterale româno-polone, dar, în special, a percepțiilor actorilor terți implicați în politica central și sud-est europeană.

Noi surse documentare din arhiva C.N.S.A.S: Fondul F.C.X

Laura STANCU

Larga varietate a documentelor aflate în custodia C.N.S.A.S. obligă, uneori, la o scurtă prezentare a acestora, cu scopul evident de a facilita cercetarea și de a promova valorile arhivistice existente. În acest sens, am considerat oportună realizarea unei descrieri privind *„conținutul și organizarea lucrărilor, problemele specifice de evidență și modul de valorificare a informațiilor”* existente la nivelul unei unități militare, cu atribuții specifice în munca de securitate, din perioada anilor 70-80. Vom încerca să deslușim sarcinile operative ale compartimentului 0110 din structura fostei Securități, tipul documentelor emise și aspectele consemnate de ofițerii specialiști din cadrul compartimentului de specialitate Constanța.

Percepții ale patrimoniului național în perioada postbelică

Silviu MOLDOVAN

Ținând cont atât de tematica propusă de organizatori, dar și de anumite accente repetitive existente în discursul public recent, propunem, de această dată, o temă legată de percepții asupra patrimoniului național în perioada postbelică. Această abordare vizează identificarea unor idei - chiar subiective - cu efect asupra percepțiilor/trăirilor publice, deseori cu urmări de lungă durată.

Problematika patrimoniului național este intens reflectată nu numai în documentele politice cu caracter public ale regimului comunist, ci și în arhivele deținute de fosta Securitate. Depozitare ale dovezilor „ciocnirii politice” care a dominat societatea românească, în special în primii 15 ani după încheierea celui de al Doilea Război Mondial, acestea conservă și urmele unor abordări consensuale mai mult sau mai puțin explicite ori mărturisite.

Abordările consensuale nu sunt deloc lipsite de interes pentru studiul istoriei recente. Atestările acestora sunt multiple, în ciuda impresiei contrare create de abordările curente (care au compensat deja, în mare măsură, efectele celor ideologic-reducționiste dominante în deceniile postbelice).

În acest context, domeniul patrimoniului național, al conservării și valorizării acestuia a fost unul în care consensul (chiar dacă nu a fost numit așa și nu totdeauna a fost urmărit ca un scop în sine) era mai simplu de obținut, în condițiile în care, după 1960, apăruseră unele similitudini evidente între convingerile patriotice ale cvasitotalității foștilor deținuți politici (nu puțini dintre ei având competențe profesionale în domeniul patrimoniului național) și o parte a ideilor promovate de puterea politică.

Un efect al „ciocnirii ideilor” (care, uneori, au constituit un soi de Ersatz al ciocnirilor politice propriu-zise) a fost și disputa asupra existenței și a valorii patrimoniului național.

Pornind de la problematica patrimoniului istoric (material), considerăm că la fel de importantă este și problematica patrimoniului uman (spiritual), un domeniu la fel de dominat de percepții subiective, deseori antagoniste și aparent ireconciliabile, dar care beneficiază de o varietate de posibilități de abordare, chiar prin prisma documentelor de arhivă încă necercetate sau neevaluate în mod satisfăcător.

În întâmpinarea centenarului Marii Uniri (2018-2020)

Alexandru PORȚEANU

Pe baza experienței dobândite în cercetarea domeniului, autorul schițează unele obiective și metode de lucru în perspectiva apropierii Centenarului Marii Uniri. Astfel, se consideră ca fiind necesară evaluarea științifică, critic-constructivă, a poziției și nivelului istoriografiei domeniului, a structurii acestuia, pentru identificarea părților, chestiunilor și aspectelor ce reclamă completări, aprofundări, ori nuanțări. Autorul propune lărgirea cadrului cronologic al marcării Centenarului, prin includerea Tratatului de Pace de la Trianon, o atenție specială în sublinierea semnificațiilor externe și internaționale ale marcării Centenarului. Lucrarea pledează pentru respectarea profesiei de istoric, pentru evitarea distorsiunilor și politizării istoriei în cursul acestor demersuri istoriografice. Ele vor putea conduce la sinteze cuprinzătoare, la noi contribuții documentare, studii zonale etc. În cuprinsul lucrării și al expunerii ei, autorul aduce unele exemplificări relevante privind direcțiile cercetării istorice în perspectiva Centenarului Întregirii României.

Raporturi interreligioase în Bulgaria postcomunistă

Nicolae Răzvan MITU

Lucrarea de față prezintă o situație a raporturilor etnice și religioase din Bulgaria de după căderea comunismului. Cea mai mare minoritate este reprezentată de turci. Ca o contrapondere, în țară, au apărut și partide politice cu accente naționaliste, care militează împotriva acestora.